

MAMMASTE LASTEAED JA KOOL

**LASTEAIA
ÕPPEKAVA**

SISUKORD

1. ÕPPEKAVA ÜLDOSA	3
1.1. Lasteasutuse liik ja eripära	3
1.2. Mammaste lasteaia ja kooli filosoofia.....	4
1.3. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	6
1.4. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	6
1.5. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	8
1.6. Päevakava.....	10
1.7. Lapse arengu hindamise põhimõtted.....	10
1.8. Lapse arengumapp.....	13
1.9. Erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted.....	15
1.9.1. Erivajadusega lapse õppekorraldus lasteaias.....	16
1.9.2. Käitumistaastuskava koostamine	17
1.9.3. Individuaalse arenduskava koostamine	18
1.9.4. Erivajadustega laste toetamise skeem	20
1.10. Lastevanematega tehtava koostöö põhimõtted ja korraldus.....	21
1.11. Tervist edendava lasteaia põhimõtted	22
2. VANUSELISED ÕPIPÄDEVUSED	25
2.1. Valdkond Keel ja kõne	25
2.2. Valdkond Matemaatika	28
2.3. Valdkond Mina ja keskkond	32
2.4. Valdkond Kunst.....	41
2.5. Valdkond Liikumine	45
2.6. Valdkond Muusika	48
2.7. Üldoskused.....	51
3. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED.....	57
4. KOOLIVALMIDUSE KAART	65
5. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	68

1. ÕPPEKAVA ÜLDOSA

1.1. Lasteasutuse liik ja eripära

Haridusasutuse Mammaste Lasteaed ja Kool lasteaia tegevuse aluseks on koolieelse lasteasutuse seadus, mis sätestab, et koolieelne lasteasutus on koolieast noorematele lastele hooldu ja alushariduse omandamist võimaldav õppeasutus, mis toetab perekonda, soodustades lapse kasvamist ja arenemist ning tema individuaalsuse arvestamist.

Läbiviidava õppe- ja kasvatustöö aluseks on koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava nõudmistest lähtuv lasteaia õppekava. Õppekavaarendus on pidev protsess. Muudatusi ja täiendusi lasteaia õppekavas tehakse seadusandlike aktide muutustest ning õppekava arendusgruppide ettepanekutest lähtuvalt. Õpetajad analüüsivad igal kevadel õppe- ja kasvatustööd ning annavad hinnangu lasteaia õppekavale ning teevad vajadusel täiendus- ja parendusettepanekuid.

Lasteaias töötab kümme rühma: 3 sõimerühma, 7 aiarühma. Kord nädalas on meeskonnapäev, rühmas on korraga tööl kaks õpetajat. Selline töökorraldus võimaldab planeerida mitmekesiseid õppe- ja kasvatustegevusi, vaadelda lapsi, korraldada õppekäike. Meeskonnapäevale ei ole planeeritud liikumis- ja muusikategelusi.

Alates 1994. aastast rakendab lasteaed Hea Alguse programmi metoodikat. Programmi rakendamise oluliseks osaks on lapsekeskne õppekava. Töökorralduse omapäraks on iga päeva alustamine hommikuringiga. Füüsilise õpikeskkonna iseloomulikuks tunnuseks on tegevuskeskuste olemasolu. Tegevuskeskused võimaldavad lastel olla isikupärased ja vastavalt oma võimetele ja huvidele teha valikuid. Lapsekeskne rühmaruum toetab rühmatööd ja individuaalset õpetamist. Rakendatakse temaatilise õpetuse printsiipi, mis aitavad lastel seostada õpitut ühtseks tervikuks.

Hea Alguse programmi aluseks on arengust lähtuv õpetamisviis. See lähenemisviis püüab aru saada ja hinnata lapse loomulikku kasvamist ja arenemist. Mõte on selles, et lapsed

- * innukad õppijad, kes saavad mängides uut teavet ja omandavad kogemusi

- * arenevad aste-astmelt

- * sõltuvad nii emotsionaalse kui ka tunnetusliku arengu osas teistest inimestest

- * on ainulaadsed isiksused, kes kasvavad ja arenevad erineva kiirusega (Hansen; 2003:10)

NAEYC (The National Association for the Education of Young Children) leiab, et mõistel “arenguline sobivus” on kaks külge: ealine sobivus ja individuaalne sobivus.

Ealine sobivus- inimese arengu uuringud viitavad sellele, et on olemas üldine kasvu ja muutuste järgnevus, mis toimub lapse esimese üheksa eluaasta jooksul. Need muutused toimuvad igas arengu valdkonnas – füüsilises, emotsionaalses, sotsiaalses ja tunnetuslikus. Teadmised laste tüüpilisest arengust moodustavad raamistiku, mille piires õpetajad loovad õpikeskkonna ning kavandavad sobivad kogemused.

Individuaalne sobivus – iga laps on ainulaadne oma isikupärase arenguaja, aga ka individuaalse isiksuse, õpistiili ja perekondliku tagapõhja poolest. Nii õppeprogramm kui ka täiskasvanute ja laste ühine tegevus peab vastama individuaalsetele erinevustele. Õppimine on lapse mõtete ning elust saadud kogemuste vastastikuse mõju tulemus. Need kogemused peaksid ühtima lapse võimete arenguga, esitades samal ajal väljakutse huvide ja arusaamise arendamiseks (1987:2).

Hea Alguse kriteeriumitest lähtuvalt peame me tähtsaks: programmi raames alushariduses tähtsaks:

- *õpitegevuste planeerimist – seame eesmärged, mille põhjal kavandame õpitegevusi; ning nende põhjal sihikindlalt õpitegevusi kavandada;
- * tegevuste individualiseerimist – arvestame iga lapse eripära ning kohandame tegevusi ja nende raskusastet vastavalt laste võimetele;
- * aktiivset õppimist – rakendame õppimist läbi vahetu tegevuse;
- * lapsevanemate kaasamist – kaasame lapsevanemaid;
- * lapsekeskse õpikeskkonna loomine – lapse kasvukeskkonna kujundamisel arvestame lapse valikutega.

Lasteaed kuulub 2001. aastast Tervistedendavate Lasteaedade võrgustikku.

Koostöös Võru Instituudiga rakendatakse 2012. aastast Keelepesä metoodika põhimõtteid.

Programmiga Kiusamisest vaba lasteaed liituti 2013. aastal.

Muudetud õppenõukogu otsusega 20.11 2013; hoolekogu heaks kiidetud 4.12 2013; kinnitatud direktori kk dets 2013

1.2. Mammaste lasteaia ja kooli filosoofia

Visioon

1. Mammaste Lasteaed ja Kool – hea algus Eesti juhtivas parima arengukeskkonnaga lasteaias ja koolis.

2. *Hea algus*- Mammaste Lasteaed ja Kool rakendab Hea Alguse programmi metoodikat nii lasteaias kui põhikoolis. Mammaste Lasteaias ja Koolis jätkab laps oma kodus alustatud haridusteed: algul lasteaias, seejärel 6-klassilises põhikoolis. Lasteaed ja kool on hea algus inimese haridusteele, kogu elu kestvale õppimisele.
3. *Juhtiv*- lasteaia ja kooli õpetajad on huvitatud oma kutse- ja ametialaste oskuste arendamisest, on kursis kaasaegsete õpetamismeetoditega, analüüsivad oma pedagoogilist tegevust ning mõtestavad ja annavad kolleegidele edasi oma teadmisi, oskusi. Lasteaed ja kool soovib olla Eesti haridusasutuste hulgas üks edukamaid, kelle kogemustest ja tegevusest võetakse eeskujuna ning õpitakse. Maakonna ja Hea Alguse võrgustiku haridusasutustega tehtav koostöö on vormilt mitmekesine.
4. *Parim arengukeskkond*- lasteaias ja koolis on loodud tingimused kõigi –lapsed, õpilased, töötajad, lapsevanemad – arenguks. Õppimisele aitavad kaasa positiivsed emotsioonid ja eduelamus. Soodustatakse koostööd ja keskendutakse õppija individuaalsetele vajadustele. Kõigil on õigus õppida, töötada ja elada turvalises ning arendavas keskkonnas, mis tähendab õigust olla kaasatud neid puudutavate otsuste tegemisse, ettevõtlikkuse ja kodanikualgatuse soodustamist.

Põhiväärtused

Mammaste Lasteaias ja Koolis peame tähtsaks õnneliku inimese kasvamist, seega ka kujundame ja hindame järgmisi väärtusi, mis annavad võimaluse õnnelikuks eluks:

- lapsest/indiviidist lähtumine ja tema vajadustele keskendumine;
- toetav koostöö ja meeskonnatöö;
- hoolivus, sõbralikkus;
- õppimisoskus ja õppimishuvi;
- avatud suhtlemine;
- tugev perekond ja peresuhted;
- esivanemate pärand ja traditsioonid.

Missioon

Mammaste Lasteaed ja Kool

- toetab peresid laste arendamisel ja kasvatamisel;
- loob lapsele parima arengukeskkonna, mis toetab lapse isiksuseks kasvamist;

- väärtustab meie maa ja rahva kultuuripärandit ning kannab edasi kultuuritraditsioone ja ühistegevust;
- väärtustab mitmekesist looduslikku, sotsiaalset ja kultuurikeskkonda;
- mõtestab ja annab edasi parimat pedagoogilist kogemust;
- nõustab piirkonna peresid ja lapsevanemaid kasvatuskõikumustes.

Põhieesmärk

Mammaste Lasteaia ja Kooli tegevuse põhieesmärk on inimese – laps, õpilane, töötaja, lapsevanem, kogukonna liige – kasvamisele ja arenemisele kaasaaitamine

Aluseks Põlva valla volikogu otsus august 2013 Arengukava täiendamine.

Muudetud õppenõukogu otsusega 20.11 2013; hoolekogus heaks kiidetud 4.12 2013; kinnitatud direktori kk dets. 2013

1.3. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on

- 1. lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös;**
- 2. valmistada lapsi ette iseseisvaks elukestvaks õppimiseks.**

Taastootva õppimise asemel on uusi teadmisi loov õppimine, mille puhul on esmatähtis õppimisharjumuste kujundamine, uute pedagoogiliste lahenduste väljatöötamine ja probleemipõhine õpe, mis suhtestuks tegelikkusega (eluga), paneks mõtlema teooria ja praktika üle ning arendaks uusi mudeleid ja meetodeid.

1.4. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest tulenevad õppe- ja kasvatusprotsessi põhimõtted. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korraldamise põhimõteteks on:

- 1. Lapse eripära ja arengupotentsiaali arvestamine**
- 2. Mäng kui põhiline õpiviis**

Laps areneb mängu kaudu, sellepärast võib mängu nimetada ka lapse juhttegevuseks eelkoolieas ehk lapse arengut määravaks tegevuseks. Igas mängus õpitakse ja mängukogemus on ühtlasi ka õpikogemus. Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava §12 lg 1 sätestab, et mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet,

uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuste erivaldkondade oskuste ja teadmiste arengu alus. Mängudes omandatakse sotsiaalseid kogemusi, kujundatakse eneseteenindamisoskusi ja tööharjumusi ning kinnistatakse teadmisi - oskusi. Lasteaias toimub õppimine mängu ja matkimise, vaatluse ja mõtestamise, elamuse ja kogemuse, harjutamise ja katsetamise, meeldejätmise ja loomise kaudu. Õppimise aluseks on üheskoos tegutsemine ja sotsiaalsed kogemused. Mäng on tegevus, mis kõige paremini vastab lapse füüsilistele ja psüühilistele vajadustele ning eriomadustele ja on oluline lapse tervikisiksuse kujunemise jaoks. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja, õpetaja aga lapse arengut toetava keskkonna looja.

3. Lapsele turvatunde ja eduelamuste tagamine

Pedagoogi ülesanne on just eduelamusi tagada, mitte üksnes võimaldada, sest iga laps suudab mingis valdkonnas edukas olla. Turvatunne ja edukogemus loovad aluse edasiseks õpimotivatsiooniks ning huvide kujunemiseks mitte üksnes koolis, vaid kogu elu vältel (Kala 2009).

4. Lapse arengut soodustava keskkonna loomine

Õpetaja vastutab rühmas õpikeskkonna kujundamise eest. Õpikeskkonda iseloomustavad kolm põhivaldkonda: ruumi-, õppevara ja inimkeskkond. Ruumikeskkonna loomise eesmärk on õpitegevuseks funktsionaalselt sobiva füüsilise keskkonna loomine. Õppevara peab eelkõige võimaldama õppekava realiseerimist. Inimkeskkonna olulisimaks kriteeriumiteks on professionaalsus ning koostöövalmidus. Hästi kujundatud ruumikeskkond annab hea enesetunde, aga soodustab ka keerukamaid mängu, iseseisvust, suhtlemist ja probleemide lahendamist. Rühm kuulub lastele ja sealne keskkond peab peegeldama nende huvisid, aga ka kultuuritausta. Laste õpikeskkonna kvaliteedi näitajaks on see, et keskkond innustaks lapsi mängima ja annaks neile aega ise arendada oma mänguteemasid.

5. Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine

Lasteaias tegutsedes saavad lapsed demokraatia kogemusi, nad õpivad arvestama teiste arvamusega ja saavad aru, et nende huvid kattuvad teiste huvidega, ning nende heaolu ei saa lahutada teiste omast. Rühmaruum on ühiskonna väike osake.

Õpetajad loovad lastele olukordi erinevate võimaluste leidmiseks ja laste omaalgatuse suurendamiseks. Kui lapsed saavad valida erinevate tegevuste vahel, ongi see võimaluste andmine. Võimaluste kasutamine vajab omaalgatust. Lapsed saavad osaleda reeglite kehtestamisel, täitmisel, tegevuste väljapakkumisel, teha end ja teisi lapsi mõjutavaid otsuseid ning võtta vastutust. Õpetaja hindab sõna- ja mõttevabadust, lastes lastel avaldada

oma arvamust, väljendada tundeid, mõtteid ja ideid. Lapsed ei ole ühesugused, kuid kõik on lugupidamist väärt. Õpetajad aitavad lastel areneda teiste vastu lugupidavateks. Üha enam muutub ühiskond mitmerahvuslikuks, enam kohtab erinevate rasside, religioosse, kultuurilise taustaga, puuetega inimesi. Et soodustada heatahtlikku suhtumist mitmekesisusse, soodustavad õpetajad mõistvat ja austavat suhtumist, õpetavad lugu pidama erinevustest. Luuakse võrdsed võimalused kõigile. Lasteaia kultuuri loomulik osa peab olema humaansus, sallivus, see et kedagi ei tõrjuta soo, rahvuse, arengulise eripära vms erisuse tõttu.

Lasteasutus peab arendama lastes vaba vaimu ja iseseisvat mõtlemist, eesmärgiga arendada iga lapse talle omaseid võimeid ning aitama saada noortel enesekindlateks ja aktiivseteks kodanikeks.

6. Eesti ja kodukoha kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teisest rahvusest laste kultuuri eripära arvestamine.

1.5. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus toetub päevakavale. Päevakava koostamisel arvestatakse laste vanust ja arengutaset, päevakavas peab olema aega kõikideks lapse arenguks vajalikeks tegevusteks. Rühmade tegevus- ja päevakavade koostamisel jälgitakse, et kõiki tegevusi kasutataks maksimaalselt lapse kehaliseks, vaimseks ja sotsiaalseks arendamiseks, oskuste kujundamiseks, üldtunnustatud väärtuste vahendamiseks ja erinevate õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadesse kuuluvate teadmiste edastamiseks.

Lasteaia õppekavas on laste vanusest lähtudes püstitatud valdkondade: keel ja kõne, matemaatika, kunst, kodulugu (mina ja keskkond), liikumine, muusika õpipädevused, lisaks on toodud üldoskuste õpipädevused ja valdkondade vanuselised arengu hindamise kriteeriumid. Õppekava koduloo õpipädevused on jaotatud kolmeks- sügis, talv, kevad. Laste üldoskuste õpipädevused on esitatud õppekava koduloo osas. Õppekavas on valdkonnade õpipädevuste eesmärgid püstitatud septembrist mai lõpuni. Juunis, juulis ja augustis ei planeerita õppe- ja kasvatustegevusi valdkonniti, vaid laste huvidest ja vanusest lähtuvalt. Rühma õppe- ja kasvatustöö aasta eesmärgi aluseks on lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse aasta üldeesmärk.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse aluseks on nädalaplaan. Lähtuvalt laste vanusest ja arengutasemest saavutatakse nädalaks püstitatud õppe- ja kasvatustöö eesmärgid erinevate tegevusliikide lõimimisega. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava § 16 lg 1 sätestab, et õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev

temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine, kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused. Nädalaplani koostamisel lähtutakse üldoskuste eesmärgist, planeerides omandatava üldoskuse etapiliselt – sissejuhatav tutvustus, modelleerimine, harjutamine, rakendamine, iseseisev kasutamine, jätkuvuse kindlustamine.

Õppe- ja kasvatustööd planeerides loovad õpetajad lastele võimalusi uurida, avastada, ise teha, kogemusi saada, teadmisi ja oskusi õppida, seostada ja kinnistada nii toas kui õues.

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid püstitatakse lapsest lähtudes. Lapsi kaasatakse õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisse. Lapsed on võimelised tegema eakohaseid valikuid nii õppe sisus, teemaga tegelemise ajas kui ka muus. Vabaduse ja vastutuse määr suureneb vanuse ning kogemuste kasvades. Valikute ja otsuste tegemise võimaldamine suurendab laste kaasahaaratust ja õpimotivatsiooni ning toetab õpitu tulemuslikumat omandamist.

Läbiviidud õppe- ja kasvatustegevused kajastuvad igapäevaselt rühma õppe- ja kasvatustöö päevikus. Nädalaks püstitatud eesmärkide täitumisele annavad rühmaõpetajad kokkuvõtva hinnangu nädala lõpus õppe- ja kasvatustegevuse päevikus. Lastega läbiviidud individuaalne töö kajastub õppe- ja kasvatustegevuse päeviku parempoolses lahtris. Nii liikumis- kui muusikaõpetaja planeerivad oma tööd aasta tegevuskavast lähtudes kuude kaupa. Muusika- ja liikumisõpetaja töö kajastub muusika- ja liikumisõpetuse õppe- ja kasvatustöö päevikus. Lasteaia liikumis- ja muusikategevuste plaani koostamisel planeeritakse sõimerühmadele liikumistegevusi kaks ja muusikategevusi kaks korda nädalas, aiarühmadel kaks liikumistegevust ja kolm muusikategevust nädalas. Ujumise algõpetust viiakse läbi kord nädalas koolieelikutele, võimalusel 5-aastastele. Logopeedi poolt läbiviidavad tegevused kajastuvad logopeedi päevikus.

Õppeaasta jooksul läbiviidud õppe- ja kasvatustööd analüüsitakse õppeaasta lõpus juunis.

1.6. Päevakava

KELL	SÕIMERÜHMADE PÄEVAKAVA	AIARÜHMADE PÄEVAKAVA
7.30-8.25	LASTE SAABUMINE, VABAMÄNG	LASTE SAABUMINE, VABAMÄNG
8.30-8.45	HOMMIKUSÖÖK	HOMMIKUSÖÖK SÖÖGISAALIS
9.00-10.50	HOMMIKURING, ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSED	HOMMIKURING, ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSED
10.50 - 12.00	ETTEVALMISTUSED ÕUE MINEKUKS, ÕUES VIIBIMINE, ÕUEST TUPPA TULEK	
10.50-12.30		ETTEVALMISTUSED ÕUE MINEKUKS, ÕUES VIIBIMINE, ÕUEST TUPPA TULEK
12.15-12.35	LÕUNASÖÖK KIISU RÜHM 12.00	
12.45-13.05		LÕUNASÖÖK SÖÖGISAALIS
13.00-15.00	LÕUNAUINAK	
13.20-15.00		VAIKNE TUND, LÕUNAUINAK
15.00-16.00	INDIVIDUAALNE TÖÖ LASTEGA, VABA MÄNG	INDIVIDUAALNE TÖÖ LASTEGA, VABA MÄNG, GRUPITEGEVUSED
15.45	ÕHTUOODE	ÕHTUOODE SÖÖGISAALIS 3- 4-a.
16.00		ÕHTUOODE SÖÖGISAALIS
16.00 - 17.45	VABA MÄNG, INDIVIDUAALNE TÖÖ LASTEGA	VABA MÄNG, INDIVIDUAALNE TÖÖ LASTEGA

Lastele, kelle päevane uni on eakaaslaste omast lühem, leitakse peale rahulikku lamamist (alates kella 14.15) rahulik tegevus, mis ei häiri teisi lapsi ega koorma nende endi närvisüsteemi

Muudetud lasteaiaõpetajate õppenõukogu otsusega 17.09 2013

Heaks kiidetud Mammaste Lasteaia ja Kooli hoolekogu koosolekul september 2013

Muudatused kiidetud heaks pedagoogilises nõukogus 26. 08. 2015 (Kiisu lõuna, söime, 3-4-a õhtuote aeg)

1.7. Lapse arengu hindamise põhimõtted

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused. Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, positiivse enesehinnangu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga. Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid, korraldust ja laste arengu eeldatavaid tulemusi.

Eesmärgid:

1. Õpetajad teavad iga lapse arengutaset.
2. Õpetajad individualiseerivad tegevusi vastavalt lapse huvile, vajadustele ja arengutasemele.
3. Õpetajad märkavad võimalikke arenguprobleeme.
4. Lapse arengu hindamine ja dokumenteerimine võimaldab õpetajatel toetada ja abistada vanemaid õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel, vajadusel nõustada neid.

Meetodid:

1. Vaatlus
2. Tähelepanekute ja vaatluste dokumenteerimine
3. Testid, küsitlused, intervjuud
4. Laste tööde analüüs
5. Arenguestlus lapsevanematega

Hindamise dokumenteerimine:

1. Lapse arengumapp
2. Rühmapäevik, nädalaplaan
3. Õppekavast tulenevate arengu hindamise kriteeriumite (nn täpitabeli) täitmine
4. Küsitluslehed lapsevanematele
5. Vaatluslehed ja -vihikud
6. Erialaspetsialistide hinnangud
7. Kokkuvõtted arenguestlustest

Lapse arengu hindamine on pidevalt toimuv protsess, millesse on kaasatud lisaks rühmaõpetajatele ja erialaspetsialistidele ka lapsevanemad.

Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

Hindamise põhimõtted ja kord

1. Laste (1,5 -7a) arengut hindavad rühmaõpetajad majas väljatöötatud vanuseliste hindamiskriteeriumite alusel planeeritud õpipädevuse käsitlemise järel. Liikumis- ja muusikaõpetaja täidavad arenguhindamise tabeli aprilli lõpus. Hindamisel kasutavad õpetajad kolme värvi:

roheline- laps on arenenud õpetaja seatud eesmärkide kohaselt

kollane – esineb väikeseid puudujääke

punane – vajab kordamist ja individuaalseid ülesandeid

Lapse arengu hindamise materjale (täpitablel, arenguestluste kokkuvõte) säilitavad õpetajad rühmas ühe aasta pärast lapse rühmast lahkumist.

2. Logopeed – eripedagoog hindab laste kõne arengut (häälikute olemasolu, morfoloogiat, häälikute asukohta sõnades, grammatikat, lauseehitust, jutustamise oskust), kognitiivsete funktsioonide ja psüühiliste protsesside arengutaset üks kord sügisel (september), et selgitada välja tugimeetmete rakendamise vajadus.

3. Liikumise ja muusikaõpetaja jälgivad ja dokumenteerivad laste arengut septembrikuu jooksul. Selgitatakse välja individuaalseid lisategevusi vajavad lapsed. Lasteaia muusika- ja liikumistegevuste kavas on planeeritud aeg lisategevuste läbi viimiseks.

4. Kõikide rühmas käivate laste arengut ja individuaalse töö vajadust ning korraldamist analüüsitakse rühma pedagoogilises ümarlauas. Ümarlauas osalevad rühmaõpetajad, logopeed, õppealajuhataja, liikumise- ja muusikaõpetaja. Ümarlaua toimumise aja ja sõlmitud kokkulepped dokumenteerib õppealajuhataja. (oktoober)

5. Laste koolivalmidust hinnatakse üks kord õppeaastas (märts- aprill). Koolivalmiduse hindamise aluseks on majas väljatöötatud koolivalmiduse kaart. Laste koolivalmidust hindavad rühmaõpetajad, vajadusel kaasatakse logopeed.

6. Arenguestlused lapsevanematega viiakse läbi üks kord õppeaastas. Sõimerühmades üldjuhul alates jaanuarist, 3-aastaste rühmas õppeaasta alguses (oktoober, november), aiarühmades vastavalt rühma tegevuskavas sätestatud ajagraafikule, koolieelikute arenguestlused viiakse läbi kevadel (märts– aprill).

7. Lapsevanematel on õigus tutvuda lapse arengumapiga neile sobival ajal ja saada teavet oma lapse arengu kohta (koosolekud, arenguestlused, individuaalsed vestlused). Lapsed saavad arengumapi endaga kaasa lasteaiast lahkudes.

8. Õpetajad säilitavad konfidentsiaalsust: vaatluskaust, rühmapäevik, õppe- ja kasvatustöö päevik, arenguhindamise tabelid, individuaalne arenduskava (IAK), käitumistaastuskava (KTK).

9. Lasteaia- ja kooliõpetajad teevad koostööd laste turvalisel üleminekul lasteaiast kooli. Jaanuaris annavad 1. klassi õpetajad ning kooli tugispetsialistid rühmaõpetajatele tagasisidet laste toimetuleku kohta 1. klassi esimesel poolaastal.

Lasteaiast väljastatavad dokumendid

1. Individuaalse arengu kirjeldus
2. Koolivalmiduskaart

Individuaalse arengu kirjeldus. Rühmaõpetajad koostavad vajadusel lapse individuaalse arengu kirjelduse (Rajaleidja, nõustamiskomisjon, erialaspetsialistide konsultatsioon, noorsoopolitsei jms) või direktori korraldusega. Arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Arengu kirjelduse koostamise aluseks on vaatlusandmed, faktid. Kui lapse arenguks püstitatud eesmärkide saavutamiseks teevad lasteaias koostööd erinevad spetsialistid-muusika- ja liikumisõpetaja või logopeed, lisavad ka nemad omapoolsed tähelepanekud lapse arengu kirjeldusse. Lapse arengu kirjeldus saadetakse elektrooniliselt lasteaia õppealajuhatajale, kes võtab allkirjad arengu kirjelduse koostajatelt ja lasteasutuse direktorilt. Lapse arengu kirjeldus väljastatakse üldjuhul lapsevanemale või erandkorras arengu kirjeldust nõudnud ametkonnale. Asutusest väljastatud lapse arengu kirjelduste koopiaid säilitab õppealajuhataja 5 aastat.

Koolivalmiduskaart. Lasteasutuse õppekava läbinule annab lasteasutus välja koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused ja tuuakse välja lapse huvid, eripära ja tegevuste eelistused.

Koolivalmiduskaardile märgitakse lapse lasteasutuses viibitud ajaperiood.

Koolivalmiduskaardi allkirjastavad õpetaja, tugispetsialist ja lasteasutuse direktor.

Vanem esitab koolivalmiduskaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust.

Koolivalmiduse kaardi koopiaid säilitab lasteasutus viis aastat.

Muudetud õppenõukogu otsusega 4.09 2012

1.8. Lapse arengumapp

Arengumapi koostamise kord

Igale lapsele koostatakse oma arengumapp. Arengumapp sisaldab materjale alates lapse tulekust lasteaeda kuni lapse lahkumiseni lasteaiast. Arengumapp asub rühmas. Arengumappi materjalid on konfidentsiaalsed. Lapsevanematel on õigus tutvuda lapse arengumapiga neile sobival ajal

Arengumapi koostamisel osalevad lapsed, pedagoogid ja lapsevanemad. Arengumapp on koostööluseks lapsevanemaga. Arengumapp koosneb kahest osast- õpetaja poolne ja lapse poolne (kasvumapp). Alates viiendast eluaastast on mapi koostamisse kaasatud ka laps.

Eesmärgiks:

1. Näidata laste tööde kaudu lapse õppimist iseseisvalt ja koostöös teistega.
2. Näitab lapse mitmekülgset arengut loomulikes tingimustes
3. Jälgida lapse tegutsemist, õppimist, pürgimusi ja edusamme teatud aja jooksul.
4. Tunnustada lapse saavutusi, kiita selle eest, mida ta oskab

Kasvumapp arengumapi osana

Kasvumapi koostab laps ise.

Eesmärgiks:

1. Arendab lapse enesetundmist ja tajumist ja eneseanalüüsi
2. Vahendab infot kõigest sellest, mida laps on kogunud ja mis on talle tähtis
3. Aitab õpetajal lapsest lähtuvalt otsida erinevaid tegutsemisviise mapi sisu põhjal.

Arengumapi sisu

1. Laste tööd igal õppeaastal samal teemal („Mina Ise“; „Minu pere“; „Maja“, „Nime kirjutamine vanemates rühmades“). Õpetaja märgib lapse tööle teostamise kuupäeva ja aastaarvu.
2. Intervjuud (õpetaja poolt üleskirjutatud laste jutustused ja kommentaarid)
3. Arengut iseloomustavad/iseloomulikud tööd
4. Õpetaja tähelepanekud lapse kohta (lemmiktegevused, eelistused jms)
5. Vabaajatööd
6. Laste vaatlused
7. Erialaspetsialistide tähelepanekud

Arengumapi tähtsus/vajalikkus

Lapse jaoks

1. on individuaalne ja lähtub lapsest

2. aitab kaasa lapse positiivse minapildi kujunemisele
3. aitab lapsel mõista ennast ja teisi ning arendab analüüsivõimet

Kord poolaastas valib 5-aastane laps pildi või töö kasvumappi, põhjendab oma valikut või tutvustab rühmakaaslastele.

Lapsevanema jaoks:

1. Mapp kajastab vanemale lapse tegevust, tundeid, mõtteid.
2. Arenguvestlusel kasutatakse arengumapi materjale.

Pedagoogide jaoks:

1. Aitab last paremini tundma õppida
2. Aitab püstitada individuaalseid eesmärke, planeerida tööd ja hinnata lapse arengut

Muudetud õppenõukogu otsusega 4.09 2012

1.9. Erivajadusega lapse arengu toetamise põhimõtted

Erivajadustega laps - laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest, kultuurilisest taustast ja isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid) või rühma tegevuskavas.

Varajane sekkumine- lapse sünnist kuni koolimine kuni osutatavat multidistsiplinaarset abi, mis hõlmab riskifaktoriga sündinud laste arengu jälgimist, erivajadustega laste võimalikult varajast märkamist, mahajäänud või enamarenenud valdkondade hindamist ja sobiva arendustöö planeerimist ja teostamist (Shonkoff, Meisels).

Varajase sekkumise eesmärgiks on aidata kaasa erivajadustega lapse võimetekohasel arengule, toetades seejuures lapse perekonda (Häidkind).

Varajase sekkumise üldpõhimõtted tegevuste planeerimisel ja elluviimisel:

Sobiva arendustegevuse alustamine laps erivajaduse märkamisel

Individuaalne lähenemine vastavalt lapse erivajadustele ja keskkonna võimalustele

Lapsevanemate nõustamine ja juhendamine tegelemaks lapsega

Spetsialistide kaasamine arendustegevustesse: meeskonna- ja võrgustikutöö

Ühest kasvukeskkonnast teise ülemineku toetamine (Shonkoff, Meisels).

1.9.1. Erivajadusega lapse õppekorraldus lasteaias.

I tasand – kõiki lapsi hõlmavad tegevused lasteaia tavarühmas

1. lapse arengu jälgimine ja kirjeldamine rühmatöö tingimustes,
2. lapse arengu tulemustest lähtuvalt õppe- ja kasvatustöö individualiseerimine nii rühma tasandil, lisaks viivad vastavalt vajadusele individuaalseid või grupitegevusi ka muusika- ja liikumisõpetaja
3. vastavalt vajadusele lapsevanemate nõustamine ja juhendamine

II tasand- erivajadusega lapsi hõlmavad tegevused tavarühmas.

1. Lapsearengu täpsustav/täiendav hindamine rühma õpetajate, liikumise- ja muusika õpetaja ning logopeed-eripedagoogi poolt. Last jälgitakse erinevates tingimustes, pannakse kirja konkreetset näited lapse tegevusest, käitumisest.
2. Lapse erivajadustest, eakohase arengu probleemidest või käitumisprobleemidest teavitavad õpetajad õppealajuhatajat. Õppealajuhataja lepib erinevate osapooltega kokku lapsega seotud informatsiooni aruteluks sobiva töökoosoleku aja.
3. Rühma töötajate, liikumise- ja muusikaõpetaja ning logopeedi lapse vaatluse ja hindamistulemusi arutatakse selleks kokku kutsutud töökoosolekul. Arutelu tulemusena otsustatakse vajalikud sekkumis- ja toimimisviisid ning edasine töö korraldus. Otsustatakse IAK rakendamise vajadus.
4. Koostöös lapsevanemaga lepitakse kokku Rajaleidja keskuse spetsialistide kaasamine. Rajaleidja soovitusel või vanemate algatusel erialaspetsialistide poole pöördumiseks annab lasteaed kaasa lapse arengukirjelduse.

Koostöö lapsevanematega

1. Lapse lasteaeda tulekul informeerib lapsevanem lasteaia direktorit, rühma töötajat lapse tervises seisundist ja erivajadustest tulenevatest eritingimustest. Esitatud andmete alusel kohandab personal võimaluse korral päevakava, kasvukeskkonda ning õppe- ja kasvatustegevuste korraldust.

2. Vanem soodustab lapsele pakutavate tugimeetmete kasutamist, jälgides päevakava ja liikumise- muusikalise ja logopeedi tegevuste tegevusaegasid.
3. Lapsevanematel on õigus saada nõu õppe- ja kasvatusküsimustes, selleks eelnevalt kokku leppides rühma õpetaja, logopeedi või juhtkonna esindajaga.
4. Lapsevanem kohustub lasteaia ettepanekul pöörduma perearsti või Rajaleidja keskuse spetsialistide poole. Rühma töötajate poolne soovitus fikseeritakse kirjalikult.
5. Lapsevanem teavitab rühma töötajaid konsultatsioonide tulemustest.
6. Koostöös lapsevanemaga rakendatakse lapsele sobiva õppe- ja kasvatusprotsessi korraldamisel lisaks rühma tegevuskavale individuaalset arenduskava

1.9.2. Käitumistaastuskava koostamine

Käitumistaastuse kavad loovad lapsele raamistiku, milles ta saab õppida uusi käitumismustreid, et vähendada häiritud käitumise sagedust ja intensiivsust. Käitumistaastuse programmis töötatakse lastega otseselt, arendamaks nende akadeemilisi ja sotsiaalseid toimetulekuoskusi, et tugevdada nende enesehinnangut ja kuuluvustunnet. Sekkumist vajab igasugune käitumine, mis olulisel määral segab teiste laste turvalisuse tagamist, nende kohtlemist ja õppimisvõimalusi.

Käitumistaastuse tegevuskaval on asutuseterviklik loomus: see toetab nii last kui õpetajat. Programmi põhijooneks on hariduslik lähenemine käitumuslikele muutustele. Selline käitumise *õpetamine* individuaalselt või väikeses grupis keskendub mudeldamisele, käitumisvihjetele, harjutamisele, päeviku pidamisele, tagasisidele ja enesekontrollile. Põhieesmärgiks on **aidata lapse oma käitumist teadvustada ja omandada selle üle isiklikku kontrolli viisil, mis austaks teiste õigusi**. Protsess on toetav, mitte karistatav.

KTK koostamise aluseks on õpetaja või erialaspetsialistide poolt dokumenteeritud häiriva käitumise faktid. Häiriva käitumise kirjeldamisel tuuakse välja häiriva käitumise sagedus, intensiivsus, aeg, kestvus, reeglipärasus. Faktidele tuginedes püstitatakse positiivses sõnastuses lapse oodatava käitumise eesmärk.

Eesmärgi täitmiseks vajalike sammude kirjeldus – neljasilmakohtumiste ajakava, tegevus kohtumistevahelisel ajal.

KTK koostavad rühmaõpetajad, kaasates vajadusel tugispetsialiste- muusika-, liikumisõpetaja ja logopeedi, õppejuht. Lapsevanemad kaasatakse KTK eesmärkide püstitamisse ja

saavutamisse. KTK lõppeb eesmärgi saavutamiselega. Kui soovitud käitumise muutust ei ole saavutatud, vaadatakse üle püstitatud eesmärk ja tegevused ning korrigeeritakse neid.

Toimib ühtne rakendatavast KTK teavitamise süsteem ja kogemuste vahetamine.

1.9.3. Individuaalse arenduskava koostamine

Individuaalne arenduskava (IAK) on dokument, mis määrab kindlaks arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja sisu, õpetuse protsessi ja ajalise kestuse, õppematerjali kohandamise ja hindamise. IAK koostatakse meeskonnatööna konkreetsele lapsele kindlaks ajavahemikuks neis arenguvaldkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest tasemest. Olenevalt arengulisest erivajadusest esitab IAK lapse arengule võrreldes rühma õppekavaga kas

- kõrgendatud nõudmised (andekad lapsed) või
- vähendatud nõudmised (arengulise mahajäämusega lapsed).

Lasteaed väärtustab iga lapse eripära ja ainulaadsust. Erivajadusega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine on meeskonnatöö.

Erivajadusega lapse toetamiseks ja IAK rakendamiseks moodustatakse lasteaias arendusmeeskond, kuhu lapse erivajadustest tulenevalt võivad kuuluda lisaks rühma töötajatele, liikumise-, muusikaõpetaja, logopeed, tervishoiutöötaja, õppealajuhataja ja lapsevanemad. Liikmetel lasub koostöökohustus.

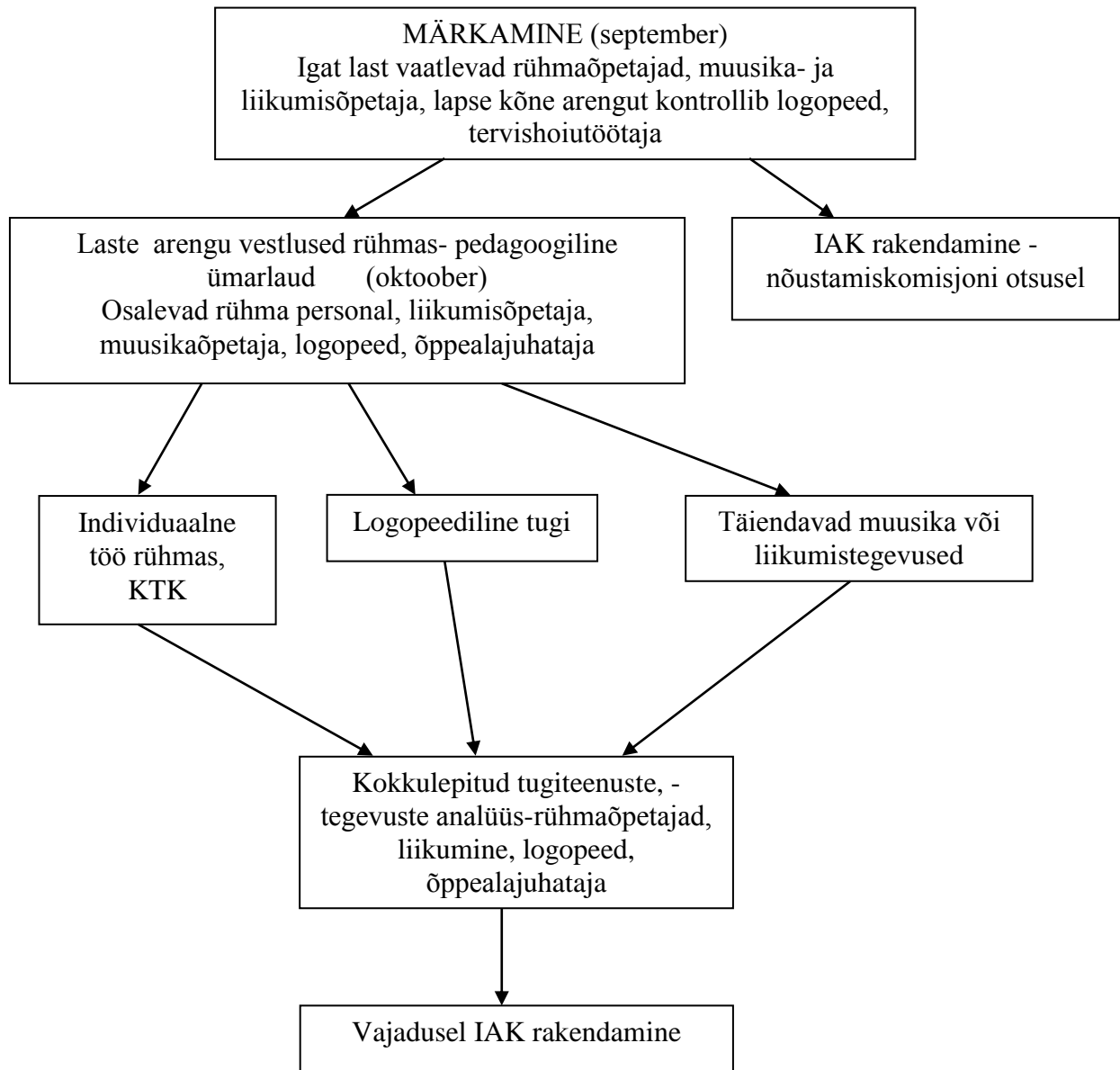
1. Õpetaja/õpetajat abistava töötaja ülesanne on tagada lapse võimete maksimaalne arendamine, individuaalse arenduskava täitmine koostöös erispetsialistidega ja kõrvalekallete märkamine arengus, õpetaja abi kaasamine lapse arengu toetamiseks.
2. Logopeedi-eripedagoogi töö eesmärgiks on lapse suulise ja kirjaliku kõne loome ja kognitiivsete oskuse ning mitteverbaalse suhtlemise parandamine ja/või arendamine.
3. Tervishoiutöötaja jälgib laste tervist ning informeerib lapse tervisehäiretest vanemaid; nõustab vanemaid lapse tervisega seotud küsimustes. Teeb laste läbivaatuse tulemuste põhjal ettepanekuid kehaliste tegevuste (rüht, lampjalgsus, lihastoonus) läbiviimiseks. Tulenevalt lapse erivajadusest annab ravimeid.
4. Õppealajuhataja ülesanne on koordinaatorina arendusmeeskonna liikmete koostöö juhtimine, meeskonna kokkukutsumine, arenduskava toimimise jälgimine.

IAK koostisosad on järgmised:

1. **Üldosa** (Lapse nimi, sünniaasta, diagnoos või spetsialistide hinnangud lapse füüsilisele, kommunikatiivsele, kognitiivsele ja sotsiaalsele arengutasemele.) Õpetajad koostavad lapse arenguvaatluste tulemusena lühikokkuvõtte, mis sisaldab varasema arengu kirjeldust ning hetketaseme täpset ülevaadet.
2. **Arenguvaldkond ja eesmärgid.** Lapse erivajadusest tulenevalt lepitakse kokku arendusvaldkond ning püstitatakse valdkonna eesmärgid.
3. **Toetavad tegevused.** Eesmärkide saavutamiseks konkretiseeritakse toetavad tegevused ning ja vajalikud õppe- ja abivahendid. Laps kaasatakse maksimaalselt rühmategevusse. Lisanduvad individuaalsed ülesanded ja lähenemisviisid vastavalt sellele, millised on lapse lähima arengu tsoonis olevad oskused (abiga sooritatavad toimingud).
4. **IAK koostamisel ja täideviimisel osalejad.** IAK koostamine on meeskonnatöö, milles osalevad kõik lapsega tegelevad täiskasvanud. Protsessi käigus tuleb täpsustada igaühe kohustused, ülesanded, hindamispõhimõtted ja vahkokkuvõtete tegemise aeg. IAK kui dokument kinnitatakse allkirjadega.
5. **Ajaline kestvus.** IAK koostatakse alati kindlaks ajavahemikuks. Ajavahemik fikseeritakse IAK-s ja perioodi lõpus tuleb meeskond sh lapsevanemad uuesti kokku.
6. **Arengu hindamine ja vahkokkuvõtete tegemise kord.** IAK teostamise käigus tehakse märkmeid edasiminekute ja probleemide kohta. Iganädalaselt kohandab õpetaja rühmale planeeritavad tegevused ja vahendid selle lapse jaoks IAK põhimõtete alusel, nädalaplani on lisatud selleks eraldi lahter *individuaalne töö*. Vahkokkuvõtte tegemise koosolekud protokollitakse.
7. **IAK toimimise analüüs.** Õppeaasta lõpul tehakse ühiselt kokkuvõtte arenduskava toimimisest ja arengukeskkonna sobivusest lapsele. Antakse lühiülevaade saavutatud individuaalsetest eesmärkidest ja omandatud oskustest. Olenevalt lapse saavutatud tasemest jätkatakse kas IAK vormis või rühma õppekava alusel. Vajadusel tehakse ettepanek nõustamiskomisjoni suunamiseks.

IAK koopia on olemas igal arendusmeeskonna liikmel. Arendusmeeskonna liikmetel lasub lapsega seotud andmete konfidentsiaalsuse kohustus. IAK koopiat säilitab õppealajuhataja.

1.9.4. Erivajadustega laste toetamise skeem

1.10. Lastevanematega tehtava koostöö põhimõtted ja korraldus

Lasteaed väärtustab perekonna kui lapse esmase kasvataja kasvatuspõhimõtteid ja väärtushinnanguid. Lapse heaolu ja igakülgse arengu aluseks on kodu ja lasteasutuse koostöö. See lähtub lapsest ja on suunatud tervikliku arengukeskkonna kujundamisele.

Koostöösuhete loomine vanematega on kogu lasteaia töö aluseks. Lapse arengu seisukohalt on oluline, et kaks osapoolt- vanemad ja õpetajad - selgitaksid välja vastastikused ootused, huvid ja arendussuunad ning nendest lähtuvalt püstitaksid ühised tegutsemise eesmärgid. Tähtis on järjepidev suhtlemine.

Kodu ja lasteaia koostöö aluseks on vastastikune usaldus. Lasteasutuse tegevus on perekonnale avatud. Lastevanematele tagatakse erinevad võimalused avaldada oma arvamusi ja teha ettepanekuid lastele paremate arengutingimuste ja tegutsemisvõimaluste loomiseks. Lastevanemad osalevad rühma õppe- ja kasvatusgevuste planeerimisel, toetavad ja mitmekesisustavad õpitavat teemakohaste materjalidega ning osalevad võimalusel ka keskuste töös.

Koostöös lastevanematega analüüsitakse laste arengut ning seatakse ühiseid eesmärgi edasiseks tegevuseks. Lapse tundmaõppimisega kasvab nii vastastikune usaldus kui ka vastutus.

Kodu ja lasteaia koostöö reeglid sätestab lasteaia kodukord. Mammaste lasteaia kodukord on kohustuslik lastele, lastevanematele ja lasteaia töötajatele, luues aluse koostööks. Kodukorda tutvustatakse lasteaeda tulevate laste vanematele.

Individaalsed vestlused

1. hommikul last lasteaeda tuues ja õhtul lapsele järgi tulles
2. kord õppeaastas arenguvestlus (aluseks Arenguvestluse läbiviimise kord)

Rühma üritused

1. poolaastas üks üritus koos lastevanematega
2. tähtpäevapeod (jõulud jne)
3. koosolekud, ümarlauad
4. avatud tegevused
5. näitused, väljapanekud, õppekäigud

Mammaste Lasteaed ja Kooli ühisüritused

1. lastevanemate koolitused, teemaõhtud
2. üritused peredega

Infovahetus

1. rühma teated, voldikud, stendid, list
2. rühma mobiiltelefon
3. kuukiri
4. Mammaste Lasteaia ja Kooli koduleht

Kodukord

Lasteaia lastevanemate üldkoosolek (1 kord õppeaastas)

Osalemine Mammaste Lasteaia ja Kooli hoolekogu töös

Rahulolu küsitlused

Muudetud õppenõukogu otsusega 20.11 2013; hoolekogu heaks kiidetud 4.12 2013; kinnitatud direktori kk dets 2013

1.11. Tervist edendava lasteaia põhimõtted

***TERVISEDENDUS-** esindab ühiskonnas ja tervishoius uut strateegiat, mis on ühest küljest suunatud poliitikale ja teisest küljest eluviisile. Tervisedendus puudutab nii indiviidi kompetentsust ja elukogemust mõjutada tervist määravaid faktoreid, vaid ka sekkumist elukeskkonda, et suurendada tervislikku eluviisi toetavaid tegureid. (L. Varava)*

Lasteasutuse tervisedendusliku töö planeerimisel tuleb silmas pidada kõiki tervisega seotud valdkondi – turvaline sise- ja väliskeskkond, psühhosotsiaalne keskkond, tervislik toit, eakohane päevakava, liikumisaktiivsus, tervishoiuteenus, personali kompetentsus ja koostöö peredega, kohaliku omavalitsuse ja maakonna selle ala spetsialistidega. Tervisedenduslikku tööd lasteaias koordineerib tervisemeeskond, kuhu kuuluvad direktor, direktori asetäitja õppekasvatustöö alal, liikumisõpetaja ja tervishoiutöötaja, peakokk.

Tervisedendusliku töö eesmärgiks on liita koolieelses eas olevate lastega tegelevate ja nende heaolu eest vastutavate täiskasvanute huvid ja eesmärgid, laste arengut ja tervist positiivselt

mõjustavatele tegevustele ning nende tegevuste kaudu tagada laste parem vaimne, füüsiline ja sotsiaalne tervis. Õppeaasta jooksul erinevate teemade käsitlemisel väärtustatakse tervislikku eluviisi.

Tervisekasvatustlike tegevuste aluseks on tervisega seotud teadmised, suhtumine, motiveeritus ja isiksuslikud omadused. Tervisekasvatus on edukas vaid juhul, kui laps või täiskasvanu omal vabal tahtel tunnustab talle antud teavet ning soovitusi ja neid oma käitumises järgib.

Tervisedendusliku töö valdkonnad – koostöö vormid

- 1. Pidev ja planeeritud laste jälgimine, lapsevanemate nõustamine.**
(tervishoiutöötaja)
- 2. Tervislik ja mitmekesine toit.** (tervishoiutöötaja, peakokk)
- 3. Liikumisaktiivsusega seonduvad tegemised, ettevõtmised** (spordi- ja jooksupäevad, koolieelikute spordifestival, matkad, õppekäigud, aktiivsed õuetegevused, ujumine vanematel rühmadel) (liikumisõpetaja, õpetajad)
- 4. Tervisega seotud õppe- ja kasvatustöö eesmärgistamine ja läbiviimine.**
  - September: ohud liikluses, ohutusnõuded jalakäijale, jalgratturile aed- ja juurviljade tervislikkusest
  - Oktoober: kuulmisnädal – rühmades tervishoiutöötaja, logopeed ja raamatukogutöötaja muinasjutte vestmas leivanädal
  - November: ohtude ennetamine ja vältimine sügisel ohtlikud olukorrad, esemed ruumis
  - Veebruar: talvine riietus, ohud talvel- ennetamine
  - Märts: tervisele vajalikud, kasulikud joogid ja kahjulikud joogid
  - Aprill: südamenädal. Tervislik toit, vitamiinid, liikumisaktiivsuse olulisus
  - Mai: suvised ohud ja nende ennetamine
- 5. Erivajadustega laste arengu toetamiseks vajalike tugisüsteemide toimimine.**
(õppealajuhataja)
- 6. Planeeritud ühisüritused kooli ja lastevanematega ja maakonna spetsialistidega.**
(sportlikud ühisüritused, tervisliku toidu propageerimise õppepäevad) (direktor, õppealajuhataja, liikumisõpetaja, tervishoiutöötaja)

7. Personali enesetäiendamine, koolitused (esmaabi, laste ja täiskasvanute vaimse ja füüsilise tervisega seonduvad teemad, kogemuste vahetamine teiste lasteaedade külastamisel) (direktor)

8. Riskianalüüs kord aastas. (tervishoiutöötaja)

Kinnitatud 13.09 2006a. õppenõukogus. Juh kk 14.12 2006 nr.1.1-3/41

2. VANUSELISED ÕPIPÄDEVUSED

2.1. Valdkond Keel ja kõne

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

(2) Valdkonna *Keel ja kõne* sisu:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

(3) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesisistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.
(RÕK)

SÕIM

Hääldab õigesti lihtsamaid häälikuid ja sõnu.

Kasutab kõnes nimi- ja tegusõnu, ase- ja mäarsõnu.

Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal osutamise või üksiku sõnaga.

Mõistab ja täidab lühikesi korraldusi.

Vastab küsimustele häälsuse või 1-2 sõnalise lausega.

Väljendab kõnes mõningaid suhteid (eitas, kuuluvus, asukoht, omadus).

Esitab oma soove ja küsimusi kes? mis? kus? miks?

Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise või sõnaga.

Kuulab helisid ja huvitub, kes tegi häält.

3-aastased

Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.

Hääldab õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla r, s, k, õ, ü)

Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tuttavaid objekte, nähtusi.

Kasutab koos nimi- ja tegusõnu, millega laps ise on kokku puutunud.

Kasutab tegusõna käskivat kõneviisi.

Kasutab omadussõnu, millega laps ise on kokku puutunud

Kasutab oma kõnes ainsuse ja mitmuse vorme.

Oskab öelda oma eesnime.

Räägib endast mina vormis.

Loeb peast või kordab järele vähemalt 2- 4-realist luuletust.

Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi

Kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel erinevat intonatsiooni, hääletugevust ja mitteverbaalseid vahendeid.

Mõistab ja kasutab tuttavas situatsioonis 3-5-sõnalisi lihtlauseid.

Osaleb dialoogis- (koos rühmakaaslastega, täiskasvanuga), esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkema kui ühe lausungiga.

Kõneleb teistele arusaadavalt.

Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste

Suudab teksti kuulata ja tekstist aru saada.

4-aastased

Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.

Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime.

Hääldab õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (lt,mp jne)

Mõistab ja kasutab üld- kui ka liiginimetusi.

Eristab ja nimetab tervikut ja detaile.

Loeb peast või kordab järele vähemalt 4 realist luuletust või liisusalmi.

Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu

Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast

Räägib 2-3 lausega hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.

Küsib küsimusi ja jutustab küsimuste abil.

Tunneb ja kuuleb ära hääliku häälikute reas täiskasvanu abiga.

Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme.

Kasutab liisusalmides erinevat hääletugevust, intonatsiooni ja mitteverbaalseid vahendeid.

Kirjeldab nähtavat objekti, kasutades nimi- ja omadussõnu.

Jutustab pildiseeria alusel (2-4 pilti, 1 lausung pildi kohta).

Sooritab lihtsaid kirja eelharjutusi suurel paberil

5-aastased

Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu.

Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu.

Kasutab kõnes mõningaid antonüüme.

Tunneb ära hääliku häälikute reas.

Kuuleb häälikut sõna lõpus, alguses, sees (hääliku, sõna mõiste).

Jutustab isiklikest kogemustest 3-5 lausega.

Jutustab pildiseeria järgi (pilte 4-5).

Leiab puuduoleva detaili pildilt või esemelt.

Jutustab küsimuste najal (ümberjutustus).

Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või kasutab tegevuste tähistamiseks.

Kasutab ajalauseid sidenditega kui, siis...

Mõistatab mõistatusi täiskasvanu abiga

Loeb peast 4-8 realisi luuletusi, liisusalme, kasutab erinevat intonatsiooni, hääletugevust

Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (oma nime).

Lapse huvi korral tähe õige kirjutamisviis, harjutused suurel paberil (individuaalne töö)

Oskab diferentseerida kõlalt lähedasi sõnu.

Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnanguid väljendavaid omadussõnu.

6-7-aastased

Räägib iseendast.

Ütleb küsimisel oma koduse aadressi.

Kirjeldab oma lasteaia asukohta.

Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti

Jutustab etteantud teemal. Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teema muutusega.

Räägib oma kogemustest

Hääldab õigesti f, š häälikut. (fanta, šokolaad)

Hääldab etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu.

Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes.

Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante.

Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses.

Teab ja kasutab sünonüüme.

Tunneb sõnade tähendusvarjundeid.

Mõistab abstraktseid üldnimetusi ja nimetab üldnimetajaga.

Nimetab ja kirjutab õigesti tähti, 1-2 silbilisi sõnu.

Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, sees) häälikuühendita sõnas.

Kuuleb ja eristab lühikesi ja ülipikki häälikuid.

Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri.

Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest.

Teab mõnda vanasõna, oskab selgitada tähendust.

Selgitab kuulnud kujundlike väljendeid ja kõnekäände

Koostab ise mõistatusi ja fantaasiajutte.

Veerib ja loeb 2 silbilisi ka sulghäälikud sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.

Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja.

Loeb peast luuletusi või laule.

2.2. Valdkond Matemaatika

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;

- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

(2) Valdkonna *Matemaatika* sisu:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

(3) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu. (RÕK)

SÕIM

Juhendamisel leiab samasuguse eseme.

Juhendamisel eristab ja rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse järgi.

Saab aru mõistetest peal - all, sees - sisse, kõrval, ees - taga

Juhendamisel leiab erinevate esemete hulgast ühe ja palju,

Juhendamisel leiab suure ja väikse, ümmarguse ja kandilise eseme.

Juhendamisel loendab kolme piires, ütleb või näitab sõrmedel mitu on.

Märkab ja kirjeldab ööle ja päevale iseloomulikku.

Eristab põhivärve, nimetab mõnda.

3-aastased

Tunneb oma rühma ja lasteaia ruume (muusika- liikumissaal, söögisaal).

Osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale.

Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust.

Rühmitab esemeid värvuse alusel (punane, kollane, sinine, roheline).

Rühmitab esemeid kuju alusel kolmnurk, ring.

Rühmitab esemeid suuruse alusel suur-väike.

Tunneb ära ja nimetab kujundite seast kolmnurga ja ringi.

Nimetab esemed mida on üks ja mida on palju.

Juhendamisel paigutab esemeid teise eseme suhtes/teise isiku suhtes üles, alla, ette, taha, kõrvale, keskel.

Loendab esemeid viie piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust.

4-aastased

Rühmitab erinevaid esemeid suuruse alusel.

Rühmitab erinevaid esemeid kuju alusel.

Rühmitab erinevaid esemeid värvuse alusel (6 värvi).

Juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega ees, taga.

Juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega all, peal.

Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on suurem - väiksem.

Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on pikem – lühem.

Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on laiem – kitsam.

Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on sees.

Nimetab ja kasutab ööpäeva osade määramisel sõnu öö ja päev, hommik, õhtu.

Leiab kujundite hulgast nelinurga ja nimetab.

Leiab ümbritsevast keskkonnast etteantud kujundi abil samakujulisi esemeid.

Koostab lihtsamat mustri (värvi, vormi või suurust vaheldumine) kujundeid kasutades.

Moodustab uue suuruse (3-6) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse.

Nimetab ja jagab paardesse asju, mis kuuluvad kokku (lill ja vaas).

5-aastased

Paaride moodustamine värvuste alusel (8 värvust).

Nimetab aastaega sügis, talv, kevad, suvi ning kirjeldab kogetavaid tunnuseid kodukohas ja laste tegevustes.

Võrdsustab erinevate esemete hulga paaride moodustamise teel, esemeid ümber paigutades. Küsimuse põhjal nimetab millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad.

Nimetab inimese või eseme asukoha teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu üleval ja keskel.

Nimetab inimese või eseme asukoha teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu kõrgem-madalam.

Nimetab ja kirjeldab kujundeid ring, kolmnurk, ruut, ristkülik.

Otsustab ja nimetab, kas kaks antud kujundit on samad – või erisugused ning kirjeldab nende kujundite erinevusi nurkade olemasolul arvu, kuju, suuruse ja värvuse alusel (ring, kolmnurk, nelinurk).

Geomeetriliste kujundite kordamine – ring, ruut, ristkülik, kolmnurk – erinevate mustrite moodustamine.

Esemete, arvude võrdlemine 5 piires: rohkem, vähem, võrdselt.

Kasutab järgarve kuni viieni (mitmes?). Mõisted: esimene, viimane.

Järjestab esemeid pikkuse, kõrguse ja laiuse alusel (5 eset).

Kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile, täna, homme.

Nimetab erinevaid päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel.

Loendab esemeid 10 piires.

Oskab näha ja nimetada 3-5 eseme ühist tunnust (värvused).

6-7-aastased

Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (suuruse, värvi, kuju, otstarve) alusel.

Nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid – eile, täna, homme.

Teab ja kasutab mõisteid parem, vasak, paremal, vasakul.

Nimetab 12 kuud.

Oskab nimetada sügis-, talve-, kevad-, ja suvekuude nimetusi.

Teab oma sünnikuud, sünnipäeva.

Suudab kõnes õigesti kasutada sõnu enne, praegu, hiljem, noorem, vanem.

Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu kõrval ja ääres.

Suudab otsustada ja nimetada, milline ese etteantud esemete hulgast on lühem, pikem või ühepikkune.

Tunneb ja kirjutab numbrimärke 1-12. *Iga uue numbrimärgi õppimisel tutvub laps ka numbri asukohaga kellal.*

Määrab seieritega kellal kellaaegu täistundides ja pooltundides.

Moodustab uue hulga esemete lisamise või äravõtmise teel 12 piires.

Eristab mängulises tegevuses mõõtühikuid euro, sent, liiter, kg, g ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.

Geomeetriliste kujundid- ring ruut, ristkülik, kolmnurk.

Moodustab erinevaid vahendeid (pulgad, kõrred, paelad jms) kasutades etteantud kujundiga samasuguse kujundi.

Tutvub ja kirjeldab ruumilisi kujundeid kera ja kuup.

Koostab kujunditest pilte (näidise järgi ja ka näidisteta).

Liidab ja lahutab erinevate vahendite abil 5 piires ja kasutab matemaatilisi märke (+, -, =).

Saab hakkama lihtsama matemaatilise jutukese põhjal arvutustehte koostamisega.

Mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust ja objektide vahelist kaugust kokkulepitud vahendite pikkuse abil (nöör, pulk, sammud).

Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal, paberil.

2.3. Vald kond Mina ja keskkond

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

(2) Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond. (RÕK)

SÕIM

Looduskeskkond:

Tunneb rõõmu looduses viibimisest.

Osutab või nimetab küsimisel lille, puud, seent, muru, metsa.

Osutab või nimetab tuntumaid puu- ja aedvilju.

Osutab või nimetab küsimisel tuntumaid kodu- ja metsloomi.

Teab, et osa loomi elab metsas ja osa inimeste juures.

Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks toitu ja vett.

Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele.

Osutab või nimetab küsimisel lindu, putukat, kala, konna.

Osutab või nimetab küsimisel vett, lund, jääd.

Osutab või nimetab küsimisel liiva, kivi, mulda.

Osutab või nimetab päikest ja kuud.

Teab, et öösel on pime ja päeval valge.

Teab ja matkib ilmastikunähtusi.

Teab, et prügi pannakse prügikasti.

Sotsiaalne keskkond:

Reageerib oma nimele, oskab öelda oma nime.

Tunneb ära pildilt tüdruku ja poisi.

Oskab küsimisel öelda oma vanust või näidata sõrmedel.

Vastab küsimustele oma pereliikmete, lemmikloomade ja kodu kohta.

Reageerib või nimetab oma rühma nime.

Suudab leida oma koha rühmas (kapp, käterätt, pott).
 Osutab või nimetab rühmas olevaid esemeid ja ruume.
 Osutab või ütleb rühmakaaslase ja õpetaja nime.
 Paneb juhendamisel mänguasjad ja töövahendid oma kohale.
 Matkib lihtsaid koduseid toimetusi.
 Osutab või nimetab pühadega seotud asju ja tegevusi.
 Lohutab haigetsaanud sõpra.
 Tutvub ja täidab esmaseid hügieeninõudeid täiskasvanu juhendamisel.
 Osutab või nimetab tervislikke toiduaineid.
 Osutab või nimetab hammaste hooldamise vahendeid.
 Saab aru täiskasvanu korraldustest.
 Meeldetuletusel järgib rühmareegleid.

Tehiskeskkond:

Tunneb ära kodu ja lasteaia hoone.
 Osutab või nimetab maja, ust, akent, treppi.
 Osutab või nimetab küsimisel tuntumaid kodumasinaid.
 Osutab või nimetab küsimisel sõidukeid.
 Osutab küsimisel kõnniteele ja sõiduteele.

3-aastased

Looduskeskkond:

Nimetab puu- ja köögivilju – õun, pirn, kartul, porgand, tomat, kurk jne
 Nimetab/tunneb ära kase, kuuse
 Osutab küsimisel põõsale
 Tunneb ära sinilille
 Nimetab ja kirjeldab kassi, koera, siili, karu.
 Nimetab koduloomi: lammas, hobune, lehm, siga, kana, tibu.
 Osutab ja nimetab küsimisel tuntuma putuka (sipelgas, mesilane, lepatriinu)
 Nimetab tuntumaid vee- elanikke (konn ja kala)
 Nimetab kana ja tibu. Matkib nende häälotsusi.
 Kirjeldab aastaajale iseloomulikke ilmastikunähtusi
 Leiab loodusesse mittekuuluvat prahti ja toob sulle kokkulepitud kogumiskohta.
 Nimetab vett, lund ja jääd.

Osutab küsimisel soojale ja külmale.

Leiab lähiümbrusest kive, liiva, mulda.

Osutab küsimisel looduses metsale

Sotsiaalne keskkond:

Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk

Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid

Nimetab küsimisel oma /rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid, liikumis- ja muusikaõpetaja nimesid.

Nimetab küsimisel oma pereliikmete koduseid toimetusi.

Oskab nimetada ja tunneb pildilt lihtsamsid kodumasinaid.

Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, käterätik)

Nimetab erinevaid toiduaineid –leib, piim.

Tunneb ära oma riided, paneb oma asjad kokku ja asetab riided nagisse

Põhjendab, miks peab sõpra hoidma

Nimetab erinevaid kehaosi (pea, käed, jalad, kõht, selg).

Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvuste seast Eesti lipu värvid.

Kirjeldab, kuidas tema käis vastlaliugu laskmas, jõulude ajal loomadele metsa toitu viimas.

Osutab jalutuskäigul kodukoha tuntumatele asutustele

Kirjeldab, kuidas tema tähistab, emadepäeva.

Tehiskeskkond:

Osutab küsimisel autoteele, kõnniteele – teele, kus inimesed käivad.

Selgitab, miks autoteed peab ületama ettevaatlikult.

Määratleb liiklejaid: jalakäija, juht, jalgrattur.

Selgitab liiklejate tegevusi: jalakäija käib; juht juhib.

4-aastased

Looduskeskkond:

Kirjeldab, mida tuttavatest köögi- ja puuviljadest teha saab.

Tunneb ära maitse ja kompamise järgi tuttavaid köögi- ja puuvilju.

Kirjeldab, mis juhtub lehtpuudega sügisel, kevadel

Nimetab ja eristab kaske ja vahtrat, mändi

Eristab okaspuid lehtpuudest.

Kirjeldab leht- ja okaspuude erinevust talvel.

Tunneb ja nimetab kevadlilli lumikelluke, sinilill, võilill.

Nimetab seene osad – kübar ja jalg.

Kirjeldab koduloomade elupaiku- koer, lehm, hobune, siga, lammas.

Nimetab küsimisel rasvatihast ja teab linnu kehaosi: pea, nokk, tiivad.

Kirjeldab erinevaid metsloomi (rebane, karu, hunt).

Nimetab ja kirjeldab tuntumaid putukaid (liblikas, lepatriinu, sipelgas).

Kirjeldab kana, kukke, tibu ja matkib nende häälistsust

Kirjeldab küülikut

Selgitab ilmastiku muutustest tingitud seoseid taimede, loomade ja inimestega

Põhjendab, miks praht visatakse prügikasti

Selgitab öö ja päeva erinevust.

Selgitab, mida lindudele talvel toiduks panna

Kirjeldab vaatlemisel/uurimisel savi.

Kirjeldab metsa.

Küsimisel kirjeldab erinevate aastaaegade tunnuseid.

Küsimisel selgitab, et lumi ja jää muutuvad sulamisel veeks.

Sotsiaalne keskkond:

Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.

Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet.

Kirjeldab küsimisel, mille poolest inimesed erinevad

Oskab selgitada, kuidas tuleb hoida raamatuid

Tutvub raamatukoguhoidaja tööga, suudab koostada oma raamatu.

Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid ja iseloomustab tegevusi ja lihtsamaid töövahendeid.

Selgitab, miks peab ennast kammima ja pesema.

Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Talvine riietus- õues oleku olulisus, külmetumine –külmetushaigused.

Osutab küsimisel kehal südamele, kopsudele ja aju asukohale.

Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi.

Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud

Nimetab riigi nime, kus ta elab.

Kirjeldab kuidas tähistati/ tähistatakse nende peres kevadpühi, emadepäeva.

Tehiskeskkond:

Selgitab helkuri kandmise vajadust.

Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad.

Teab osutusmärki – ülekäigurada.

Teab, et tänavat tohib ületada ainult koos täiskasvanuga selleks ettenähtud kohas.

Tutvub bussijuhi tööga.

Teab bussipeatuse liiklusmärki.

Teab, kuidas bussis käituda.

Teab, et tänavat ületades peab peatuma, kuulama ja vaatama.

Tutvub kodu- ja lasteaia ümbruses olevate liiklusmärkidega ja selgitada nende vajalikkust.

5-aastased

Looduskeskkond:

Nimetab lilleosi (leht, vars, õis, juured).

Kirjeldab ja tunneb sügislilli

Nimetab erinevaid kõõgililju ja teab, kuidas neid kasutada.

Nimetab ja kirjeldab tamme.

Eristab kuuske ja mändi (okkad, käbid, koor jne.), kirjeldab iseloomulikke tunnuseid

Kirjeldab oa, herne, kurgi seemneid ning selgitab taimede arengut.

Kirjeldab ja nimetab kevadlilli (võilill, märtsikelluke, tulp, nartsiss).

Nimetab mõne söögi- ja mürgiseene

Selgitab, miks loomad karva vahetavad (nt. jänes ja orav)

Nimetab 2 looma, kes jäävad talveunne.

Nimetab ja kirjeldab leevikest, rasvatihast ja kuldnokka

Nimetab tuntud koduloomi ja nende poegi (kutsikas, tall, tibu, pörsas, vasikas).

Nimetab 3-4 putukat (liblikas, kärbes, mesilane, sääsk).

Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid

Iseloomustab ilmastikunähtusi (udune, sajune, pilves, tuuline)

Põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on.

Kirjeldab pakase ja sulailma tunnuseid

Iseloomustab erinevaid aastaaegu 1-2 tunnusega.

Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele

Selgitab, miks vesi külmub jääks ja lumi ja jää sulab veeks.

Selgitab, kuidas hoolitseb inimene loomade, lindude eest talvel

Kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (savi, liiv, muld).

Kirjeldab puhast vett.

Kirjeldab soojuse, valguse ja õhu vajalikkust inimeste, taimede, loomade kasvamiseks.

Sotsiaalne keskkond:

Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid ja töövahendeid.

Oskab selgitada ohutusnõudeid tööriistadega, kodutehnikaga töötamisel, turvavarustuse olulisust.

Nimetab oma lasteaia nime, rühmade nimesid.

Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.

Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid

Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud – TERVISLIK TOITUMINE

Nimetab toiduainete rühmad: teraviljatooted, lihatooted, kalatooted, muna.

Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi.

Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC- s potil käimist peab pesema käsi.

Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud: piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju ja meeldivad suhted.

Selgitab küsimisel, milleks on inimesele vajalikud silmad, kõrvad, nina.

Kirjeldab oma kodu, peret.

Ütleb küsimisel oma kodukoha nime.

Põhjendab, miks riietutakse mardi- ja kadrisandiks.

Nimetab küsimisel, mis keelt räägivad muukeelsed inimesed (Eesti naaberrahvad)

Räägib oma vanavanematest.

Selgitab, millal lipud heisatakse ja hümmi lauldakse.

Nimetab kevadisi tähtpäevi (kevadpühad, emadepäev).

Tehiskeskkond:

Selgitab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal.

Tunneb valgusfoori ja selle tähendust.

Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.

Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna.

Oskab põhjendada, miks ei tohi kelgutada sõidutee läheduses.

Teab ja oskab võrrelda erinevaid transpordivahendeid, nende kasutamiskoha (maa-, vee- ja õhustransport) ja otstarbe järgi.

Põhjendab, miks rulluiskudega, rattaga ja rulaga sõites peab kandma kiivrit, põlvekaitsmeid...

Oskab selgitada liiklemise erinevusi valgus ja pimedas.

Oskab ületada sõiduteed, õiges kohas ja õigesti.

6-7-aastased**Looduskeskkond:**

Ütleb, mis aastaajal valmivad viljad.

Nimetab 2-3 viljapuud.

Loetleb puu osi: tüvi, võra, oksad, juured.

Nimetab 3-4 lehtpuud (pihlakas, kastan, haab).

Nimetab leht- ja okaspuude vilju (kastanimunad, tammetõrud).

Nimetab ja kirjeldab 4-6 sorti lilli.

Nimetab kaks õitsevat põõsast/puud.

Selgitab, kuidas levivad seemned niidistiku abil ja selgitab, miks seemni korjatakse noaga.

Nimetab tuntumaid rändlinde (kured, haned, luiged, pääsuke) ja põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale.

Nimetab enimtuntuid lõunamaa ja põhjamaa loomi.

Selgitab, miks mõnda looma nimetatakse kiskjaks.

Kirjeldab polaaraladel elavate ja soojal maal elavate inimeste eluolu.

Kirjeldab aastaegadele olulisi tunnuseid ja selgitab aastaegade järgnevust.

Põhjendab, miks prügi sorteeritakse.

Selgitab, miks koristatakse aiast ja põllult saak.

Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada (vesi)

Kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi.

Kirjeldab erinevaid elukooslusi mets, niit ja soo.

Põhjendab loomade erinevust maakera erinevatel poolkeradel ja iseloomustab taimestikku.

Põhjendab, miks on vesi ja õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.

Nimetab tuntumaid veekogude liike (jõgi, järv, meri).

Sotsiaalne keskkond:

Selgitab vestluses enimtuntud ametite (arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust.

Eristab eriotstarbega transpordivahendeid ja nende abi inimestele.

Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, käterätik).

Kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi.

Selgitab raha otstarvet.

Selgitab töölkäimise vajadust.

Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained.

Nimetab erinevaid meelelundeid.

Selgitab, milline on südame, aju, kopsude ülesanne.

Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil) emotsioone (hirm, kurbus, üllatus, viha, rõõm).

Kirjeldab oma emotsioone.

Kirjeldab enda positiivseid omadusi.

Virtuaalkeskonna – ohud ja võimalused, arvuti kasutamise põhitõed lastel

Teler, multifilmid ja raamatud, lauamängud, mängud sõpradega- mida valida?

Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist.

Kirjeldab, kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud.

Selgitab, mida tähendab terve olemine.

Selgitab, kuidas ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada tervist.

Kirjeldab spordialasid. (reeglid, võit, kaotus, võistlus)

Selgitab erinevate abivahendite (nt. prillid, ratastool, kaldteed tänavatel, kargud) vajadust.

Nimetab ja kirjeldab oma koduvalda ja mida on koduvallalipul kujutatud.

Kirjeldab rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid.

Teab, et esivanemad ennustasid ilma looduse ning rahvakalendri tähtpäevade järgi.

Nimetab Eesti rahvussümboolikat (lipp, rukkilill, pääsuke).

Nimetab 3-4 erinevat rahvust ja keelt.

Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise söönud (kama, hapukapsas, verivorst).

Kirjeldab oma pere traditsioone.

Kirjeldab oma rühma traditsioone

Tehiskeskond:

Selgitab helkuri vajalikkust.

Järgib liikluseeskirju tuttavas keskkonnas.

Tutvub politseiniku tööga. Tunneb liiklusmärki – politsei.

Oskab nimetada ohtusid lasteaeda ümbritsevas liikluskeskkonnas.

Oskab liigelda lasteaia ja kodu ümbruses.

Saab aru liiklusõnnetuste tekkimise põhjustest.

Kirjeldab, kuidas kasutada turvavarustust jalgrattaga, tõukerattaga ja rulluiskudega sõites ning teeb seda.

Selgitab, kuidas tegutseda, kui on eksinud linnas / maal või metsas.

Kirjeldab lihtsamaid esmaabi võtteid.

2.4. Valdkond Kunst

- (1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:
  - 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
  - 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
  - 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
  - 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
  - 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
  - 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.
- (2) Valdkonna *Kunst* sisu:
  - 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
  - 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
  - 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
  - 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.
- (3) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:
  - 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
  - 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
  - 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
  - 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
  - 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
  - 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
  - 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut. (RÕK)

SÕIM

Tõmbab erineva suunaga jooni, kritseldab.

Mudib ja tükeldab voolimismaterjali.

Vajutab tükikesi alusele ja võtab uuesti lahti, liidab suuremaks tükiks.

Teise eluaasta lõpuks voolib pikliku ja ümarvormi.

Teeb näpuvärvidega täppe ja jooni.

Juhendamisel trükib erinevate templitega.

Maalib pintsliga täppe ja jooni.

Juhendamisel maalib järele ringi.

Juhendamisel kortsutab pehmet paberit.

Juhendamisel asetab liimisele pinnale paberitükke, valmislõigatud kujundeid, lõngajuppe.

3- aastased

Meeldetuletusel hoiab õigesti pintslit ja pliiatsit.

Teeb täppe (pintsel, pliiats, näpuvärvid).

Tõmbab vertikaalseid ja horisontaalseid jooni (pintsel, rasvakriit, pliiats).

Ühendab horisontaal ja vertikaaljooni.

Tõmbab katkendlikke, lainelisi jooni püsides paberil.

Juhendamisel võtab pintsliga värvi, loputab pintslit vees.

Kasutab värve (punane, kollane, roheline, sinine).

Laps rullib, veeretab, vajutab voolimismaterjali.

Oskab veeretatud kerasid asetada üksteise peale (2-3 osa).

Surub pöidlaga materjali sisse auke.

Teeb voolitud pinnale voolimispulgaga jooni või täppe.

Keerutab pikliku voolimismaterjali tasapinnaliseks spiraaliks.

Kasutab juhendamisel liimipintslit ja lappi ja teab nende asukohta.

Tuleb toime valmiskujundite ladumise ja kleepimisega.

Vajutab templiga jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.

Joonistab juhendamisel järele ümarvorme, kandilisi kinnisvorme, saab hakkama risti joonistamisega.

Rebib paberiribast tükke ja kleebib neid.

Lõikab kääridega ribast tükikesi, lihtsamaid kujundeid.

4- aastased

Nimetab ja kasutab (oranž, roosa, must, pruun) värve.

Oskab nimetada tumedamaid ja heledamaid värvitoone.

Võtab suunamisel pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintslit peale kasutamist.

Juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks ja vajutab pintslit liigse surveta.

Selgitamisel kasutab töös pintslit erinevaid osi (otsa ja külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid.

Joonistab ümarvormi värvilaigu pintsliga suurendamise teel.

Värvib meeldetuletusel piirjoonte sees.

Rullib voolimismaterjali ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete iseloomulikud tunnused.

Vajutab vormidega taigast kujundeid, olles säästlik.

Keerab õhukeseks vajutatud voolimismaterjali servad ülespoole pöidla ja nimetissõrme abil, siludes servad siledaks.

Pigistab põhivormist väikseid detaile.

Tõmbab juhendamisel erineva kuju ja suunaga jooni.

Joonistab kahe ümarvormi ühendamise teel esemeid, lisades iseloomulikke detaile.

Rebib paberist väikseid tükke.

Lõikab paberist ribasid ja lihtsamaid kujundeid mööda etteantud joont.

Kortsutab erineva paksusega paberit.

Kleebib üksikosadest tervikpildi.

Koostab lihtsamaid mustreid vormi ja värvi põhjal.

Murrab paberi pooleks (raamatukaaned).

Teeb sõlme.

Järgib töö käigus saadud tehnilisi juhiseid.

Valmistab lihtsa mänguasja looduslikust- ja taaskasutusmaterjalidest.

5- aastased

Oskab kasutada oma töös värve ja nimetab neid.

Eristab ja kasutab heledamat ja tumedamat värvitooni.

Võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu.

Teeb pintslivajutuste ja tõmmetega erinevaid rütme.
Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont.
Suunamisel loob maalile tausta.
Veeretab ja rullib voolitavat materjali iseseisvalt.
Juhendamisel etapiliselt voolib lihtsaid detaile omavahel sidudes.
Oskab taigent rullida taignarulliga ja katsetab vorme piparkookide valmistamiseks säästlikult.
Oskab voolida lihtsamaid õõnesvorme.
Jagab voolimismaterjali noaga mitmeks osaks.
Ühendab loodusliku materjali figuurideks, kasutades ühenduseks tikke või oksi.
Lükib paelale või lõngale esemeid (pihlamarjad, nõöbid, helmed, pärlid).
Koostab looduslikust materjalist mustrit.
Rebib juhendamisel ribasid, kujundeid ja kleebib alusele.
Kujutab objekte proportsioonides.
Kasutab saadud kera ja silindrit neist tähendusega objektide loomiseks.
Lõikab juhendamisel suuri sirgjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid.
Oskab lõigata ruudust ringi, nurkade ümardamise teel.
Joonistab juhendamisel kolmnurga.
Joonistab äratuntavalt inimest.
Oskab kasutada šabloone.
Voldib paberi esialgu pooleks, siis neljaks ning kaunistab.
Oskab kunstitööde vaatlusel vastata küsimustele.
Koostab etteantud kujunditest lihtsamaid pildikesi.
Meisterdab taaskasutusmaterjalidest esemeid.
Kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat.
Tuleb toime lõnga kerimisega.

6-7- aastased

Segab värve segamiselalusel.
Käsitleb juhendamisel naasklit ja valib erinevate meisterdamise materjalide vahel ning sobitab neid omavahel.
Oskab tükeldada köögi- ja puuvilju.
Loputab pintslit piisava sagedusega ja väldib värvide liigset määrdumist värvipurkides.
Meeldetuletamisel annab värvidega edasi aastaajale iseloomulikud tunnused.

Kujutab inimest erinevas vaates.

Oskab erineva kuju ja suurusega õõnesvorme voolida.

Juhendamisel venitab voolimismaterjalist välja terviku erinevaid osi.

Juhendamisel silub detailide pinda ja ühenduskohti.

Oskab värvimisel suunata käe liikumise suunda.

Joonistab kontuuriga kujutatavaid objekte.

Joonistab näidise järgi mustri.

Lõikab kääridega lihtsamaid peenemate piirjoontega kujundeid.

Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsamaid objekte ja kaunistab selle.

Põimib sirgetest ribadest lihtsa pinna.

Oskab punuda patsi.

Loob geomeetristest kujunditest mustri (ring, ruut, kolmnurk, ristkülik).

Kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

Kasutab suunamisel materjali otstarbekalt.

Tikib madalpistes piltide kontuure.

Juhendamisel heegeldab ketti.

Kajastab piltides ühiskonna ja peresuhete teemasid.

Oskab kasutada haamrit naelte tagumisel.

Hoiab oma töökoha korras.

2.5. Valdkond Liikumine

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

(2) Valdkonna *Liikumine* sisu:

- 1) kehalise kasvatusalaste teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

(3) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist. (RÕK)

SÕIM

Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.

Jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel.

Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.

Kõnnib piiratud pinnal.

Säilitab sihi kõnnil ja jooksul.

Hüpitab käes palli, jälgib selle suunda.

Kasutab liikumisel rütmipille juhendaja abil.

Sobitab liikumist vastavalt muusika iseloomule juhendaja abil.

Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.

Sooritab harjutusi aktiivselt, entusiastlikult.

Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.

3-aastased

Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.

Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega.

Sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.

Sooritab põhiliikumisi.

Säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.
Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi.
Sooritab liigutusi vastavalt muusikale erinevas tempos õpetaja juhendamise järgi.
Mängib matkiva sisuga 1–2 reeglina kõnni- ja jooksumänge.
Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.
Veab tühja kelku.
Sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla.
Matkab õpetajaga või vanematega looduses.
Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.

4-aastased

Sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi.
Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kominatsiooni.
Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.
Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.
Sooritab koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.
Sooritab imiteeritavaid liigutusi vastavalt muusika iseloomule.
Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.
Mängib 2-4 reeglina liikumismänge.
Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.
Algatab iseseisvalt mängu.
Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

5- aastased

Nimetab erinevaid kodukohas harrastatavaid spordialasid ja spordivõistlusi.
Kasutab erinevaid spordivahendeid (nt. topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.
Vahenditega harjutusi (pall, hüpit) sooritab eakohaselt tehniliselt õigesti.
Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel.
Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.
Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.
Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.
Sooritab harjutusi väikevahendeid kasutades.

Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.

Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.

Liigub iseseisvalt, vabalt muusika järgi.

Mängib kollektiivseid võistlusmänge.

Osaleb jõukohastes teatevõistlustes.

Tunnustab nii enda kui vastasmeeskonna edu.

Veab kelgul kaaslast, kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid.

Mängib veemänge ilma vett kartmata.

Järgib basseini kasutamise hügieeni ja õpetaja juhendamisel ka ohutusreegleid.

Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.

Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

6-7-aastased

Osaleb spordivõistlustel

Talub kaotust võistlusmängudes

Valitseb oma liigutusi ja kehahoidu harjutuste sooritamisel.

Säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes.

Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.

Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.

Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.

Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.

Käsitseb mängu – ja spordivahendid loovmängudes.

Suusatab vahelduva libiseva sammuga.

Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.

Hingab vette.

Kasutab abivahendeid ujumisoskuse harjutamise eesmärgil.

Suudab sõita suuskadel.

2.6. Valdkond Muusika

(1) Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;

- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

(2) Valdkonna *Muusika* sisu:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

(3) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne, Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega. (RÕK)

SÕIM

Kuulab ja jälgib õpetaja laulu

Kasutab juhendades rütmipille juhendaja abil.

Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile

Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast

Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuuldud muusikale kehapillil.

3- aastased

Huvitub laululisest tegevusest.

Püüab õpetajaga kaasa laulda, osaleb laulude esitamises.

Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit.

Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule

Mängib kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, kuljustel(väikesed), kõristil, kiisupallil, jt rütmipillidel.

4-aastased

Laulab rühmaga samas tempos, laulab peast lihtsamaid õpitud rahva ja lastelaule

Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu

Tantsib, kasutades eakohaseid tantsu elemente

Osaleb laulumängudes

Kuulab laulu ja muusikapala. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.

Mängib rütmipille muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.

5-aastased

Laulab väljahingamisel loomuliku häälega, esitab laule rühmaga samas tempos, laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja laste laule.

Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal, arvestades pulssi ja meetrumit.

Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsu elemente.

Kuulab laulu ja muusikapala huviga.

Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu, hakkab kaasa laulma.

Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille, mängib rütmisaateid lasteriimidele ja- lauludele, ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.

Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.

6-7- aastased

Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule.

Esitab laule nii rühmas kui ka üksi.

Väljendab ennast loova liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele
Sooritab tantsu liigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.

Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara.

Näitab tegevuses üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes.

Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).

Oskab mängida eakohaseid rütmi ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele.

Mängib pilliansamblis.

2.7. Üldoskused

(1) Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused.

(2) Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

Mänguoskused

(1) Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

(2) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskendumata;
- 2) rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- 3) algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu;
- 4) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 5) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 7) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- 8) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused

(1) Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

(2) Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

(3) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 5) tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- 6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- 7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- 8) kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed oskused

(1) Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavadid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

(2) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 2) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- 3) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 4) osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- 5) oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 6) loob sõprussuhteid;
- 7) saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- 8) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 9) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 10) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;

11) selgitab oma seisukohti.

Enesekohased oskused

(1) Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

(3) Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 2) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 3) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 4) algatab mängu ja tegevusi;
- 5) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 6) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 7) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 8) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt. (RÕK)

3 – aastased

SEPTEMBER (KOKKULEPPED)

Laps paneb end ise riidesse (täiskasvanu väikese abiga)

Laps paneb meeldetuletamisel mänguasjad kokku.

Laps teab, et tänavale läheb koos täiskasvanuga.

OKTOOBER (VIISAKUS JA LAUAKOMBED)

Laps kasutab meeldetuletamisel viisakussõnu: tere, head aega, aitäh, palun, palun vabandust.

NOVEMBER (MÄNG JA SUHTED MÄNGUS)

Laps jäljendab ettenäitamisel töövõtteid lihtsas rollimängus.

DETSEMBER (HOOLIVUS JA SALLIVUS)

Laps jagab ja vahetab mõnikord oma asju teistega.

JAANUAR (PÕHJUS – TAGAJÄRG)

Laps nuuskab ja pühib nina täiskasvanu abiga.

Laps küsib vajadusel abi.

Laps asetab töövahendid kokkulepitud kohta tagasi peale töö lõpetamist.

VEEBRUAR (SÕPRUS)

Laps omab sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos.

MÄRTS (HEA – HALB)

Laps saab aru tundest hea ja halb tegu.

APRILL (PÜSIVUS; KESKENDUMINE)

Laps suudab organiseeritult tegevuses püsida 5 – 10 minutit.

MAI (LOODUSHOID)

Täiskasvanu eeskujul laps suhtub ümbritsevasse (loodus, jt) hoolivalt.

4-aastased

SEPTEMBER (KOKKULEPPED)

Laps teab rühmareegleid toas ja õues.

Laps paneb oma riided meeldetuletamisel toolile, kappi.

OKTOOBER (VIISAKUS JA LAUAKOMBED)

Laps rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid

Laps põhjendab lihtsamate lauakommete vajalikkust

NOVEMBER (MÄNG JA SUHTED MÄNGUS)

Laps mängib koos- ja ühismänge.

Laps imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle.

DETSEMBER (HOOLIVUS JA SALLIVUS)

Laps näitab oma käitumisega hoolivat suhtumist teistesse inimestesse.

Laps lohutab omaalgatuslikult kaaslast.

JAANUAR (PÕHJUS – TAGAJÄRG)

Laps teab, kuidas tuleb raamatuid hoida.

VEEBRUAR (SÕPRUS)

Laps omab lühiajalisi sõprussuhteid.

MÄRTS (HEA – HALB)

Laps oskab selgitada kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea“ ja „halva“ tähendust.

APRILL (PÜSIVUS; KESKENDUMINE)

Laps oskab oodata oma järjekorda (wc kasutamisel ja käte pesemisel)

MAI (LOODUSHOID)

Laps oskab soovida õnne ja üle anda lilli ja kingitusi.

Laps näitab oma käitumisega hoolivat suhtumist elusloodusesse.

5-aastased

SEPTEMBER (KOKKULEPPED)

Laps oskab olla grupi liige ja arvestab reeglitega.

Laps oskab oodata oma järjekorda (hommikuringis, mängudes).

OKTOOBER (VIISAKUS JA LAUAKOMBED)

Laps harjutab noa ja kahvliga söömist.

Laps järgib süües iseseisvalt lauakombeid (toidu pakkumine, taldrikukallutamine, oma söögikoha puhas hoidmine, salvrätiga suu pühkimine, soovib head isu sööma hakkamisel ja tänab lauast).

NOVEMBER (MÄNG JA SUHTED MÄNGUS)

Laps nimetab ja räägib oma emotsioonidest – rõõm ja kurbus

Laps suudab liituda käimasoleva mänguga.

DETSEMBER (HOOLIVUS JA SALLIVUS)

Laps aitab abivajajat (inimesed, loomad, linnud).

Laps näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (puudega, muukeelsed ning erineva nahavärvusega inimesed) tuleb kõikidesse inimestesse suhtuda sõbralikult.

JAANUAR (PÕHJUS – TAGAJÄRG)

Laps saab aru põhjus – tagajärg seostest.

VEEBRUAR (SÕPRUS)

Laps nimetab sõbra positiivseid omadusi ja selgitab kuidas sõprust hoida.

MÄRTS (HEA – HALB)

Laps selgitab eluliste olukordade põhjal, mis on „õige – vale“ käitumine.

Laps lahendab konflikte lubatud viisil.

APRILL (PÜSIVUS; KESKENDUMINE)

Laps keskendub huvipakkuvale mõnikümmend minutit.

MAI (LOODUSHOID)

Laps teab. Et puudest, põõsastest, lilledest möödutakse ettevaatlikult, neid murdmata, tallamata.

6-7-aastased

SEPTEMBER (KOKKULEPPED)

Laps teab reegleid rühmas ja õuealal.

Laps suudab iseseisvalt reegleid selgitada ja sõlmib kokkuleppeid.

Laps kontrollib oma käitumist vastavalt üldlevinud reeglitele ja korrigeerib seda vajadusel.

OKTOOBER (VIISAKUS JA LAUAKOMBED)

Laps teab ja järgib lauakombeid.

Laps teab ja täidab korrapidamisülesandeid.

Laps kasutab viisakusväljendeid.

NOVEMBER (MÄNG JA SUHTED MÄNGUS)

Laps osaleb ühistegevustes.

Laps tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.

DETSEMBER (HOOLIVUS JA SALLIVUS)

Laps suudab kuulata täiskasvanute ja eakaaslaste kõnet seda katkestamata ja segamata.

JAANUAR (PÕHJUS – TAGAJÄRG)

Laps arutleb ja analüüsib kuidas erinevates situatsioonides sobilikult käituda.

VEEBRUAR (SÕPRUS)

Laps teeb koostööd rühma- ja mängukaaslastega.

Laps näitab ülesse algatusvõimet ja räägib oma tegevusplaanist.

MÄRTS (HEA – HALB)

Laps lahendab konflikte sõnaliselt.

APRILL (PÜSIVUS; KESKENDUMINE)

Laps tegutseb sihipäraselt 20-30 minutit.

Laps suudab aru saada ja täita 2 – 3 osalisi korraldusi.

Laps kavandab ja korraldab igapäevategemisi ja viib alustatud tegevused lõpuni.

MAI (LOODUSHOID)

Laps arvestab oma käitumises teiste tagasisidega. Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.

3. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED**SÕIM**

KEEL JA KÕNE	MATEMAATIKA
<p>Hääldab õigesti lühikesi sõnu, lihtsamaid häälikuid.</p> <p>Kasutab kõnes nimi- ja tegusõnu.</p> <p>Suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus.</p> <p>Mõistab ja täidab lühikesi korraldusi.</p> <p>Vastab küsimustele häälitsuse või 1-2 sõnalise lausega.</p> <p>Kuulab ja jälgib lugusid</p> <p>Väljendab kõnes mõningaid suhteid (eitas, kuuluvus, asukoht).</p> <p>Esitab oma soove.</p> <p>Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise või sõnaga.</p>	<p>Juhendamisel leiab samasuguse eseme.</p> <p>Juhendamisel eristab ja rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse järgi.</p> <p>Saab aru mõistetest peal-all, sees-sisse, kõrval, ees-taga</p> <p>Osutab esemetele, mida on üks ja palju</p> <p>Juhendamisel osutab suuremale, väiksemale</p> <p>Juhendamisel loendab kolme piires, ütleb või näitab sõrmedel mitu on.</p> <p>Osutab põhivärvidele, nimetab mõnda.</p>
PEENMOTOORIKA	SOTSIAALNE ARENG
<p>Lükib kuni neli eset nõõrile, pulgale.</p> <p>Kortsutab pehmet paberit</p> <p>Veeretab, mudib, tükeldab voolimismaterjali täiskasvanu juhendamisel</p> <p>Asetab esemeid sisse, peale, kõrvale, alla</p> <p>Tõmbab pliiatsiga erinevaid jooni, hoiab kinni paberit</p>	<p>Lohutab mängukaaslast täiskasvanu eeskujul</p> <p>Jälgib teisi lapsi tegevuses, liitub mõneks ajaks mänguga.</p> <p>Osaleb lihtsamates rollimängudes, toetudes eeskujule.</p> <p>Kaitseb oma asju, mõnikord loovutab.</p> <p>Meeldetuletusel ütleb aitäh, palun, ära minnes lehvitab.</p>
ENESETEENINDAMINE	
<p>Sööb iseseisvalt, kevadeks oskab meeldetuletusel hoida lusikat õigesti.</p> <p>Joob iseseisvalt tassist.</p> <p>Käib potil (täiskasvanu abiga), kontrollib end päeva jooksul.</p>	

<p>Võtab seljast ja paneb selga lihtsamaid asju.</p> <p>Peseb käsi ja tuleb juhendamisel toime käte kuivatamisega.</p> <p>Asetab mänguasjad oma kohale (täiskasvanu abiga).</p>	
MUUSIKA	LIKUMINE
<p>Kuulab laulu, laliseb kaasa</p> <p>Liigub koos õpetajaga: jookseb, lehvitab, plaksutab, kükitab</p> <p>Mängib kehapillil täiskasvanu eeskujul, rütmipillil</p> <p>Tunneb rõõmu muusikast või laulust</p> <p>Matkib täiskasvanu liikumist</p>	<p>Jookseb veereva vahendi järel.</p> <p>Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.</p> <p>Viskab palli kindlas suunas</p> <p>Kõnnib piiratud pinnal.</p> <p>Säilitab sihi kõnnil ja jooksul.</p> <p>Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge</p>

3-aastased

KEEL JA KÕNE	MATEMAATIKA
<p>Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid, osutab ja kommenteerib pilte.</p> <p>Räägib endast MINA vormis.</p> <p>Suudab teksti kuulata ja aru saada.</p> <p>Suhtleb tegevuse ja esemelise mängu käigus.</p> <p>Loeb peast või kordab järele vähemalt 2-4 realist luuletust.</p> <p>Laps osaleb dialoogis.</p>	<p>Loendab esemeid 5 piires, nimetades arve.</p> <p>Rühmitab esemeid kaheks hulgaks, ühise tunnuse alusel – kuju, värvus.</p> <p>Paigutab esemeid teise isiku või eseme suhtes ette –taha; üles –alla,</p> <p>Tunneb põhivärve ja oskab näidata</p>
SOTSIAALNE AERENG	PEENMOTOORIKA
<p>Meelde tuletamisel tervitab, tänab ja palub</p> <p>Järgib lihtsamaid reegleid</p> <p>Osaleb täiskasvanuga ühistegevuses</p> <p>Oskab vajadusel abi küsida</p> <p>Organiseeritud tegevuseks jätkub</p>	<p>Saab hakkama korgi keeramise, luku tõmbamisega</p> <p>Paneb topsi herneid, ube ja võtab need 2 näpuga sealt välja.</p> <p>Veeretab, muljub, rullib voolimismaterjale.</p> <p>Hoiab meeldetuletusel õigesti pliiatsit ja pintslit</p>

püsivust 5-10 min. Mängib koos 2-3 lapsega Püüab aidata, lohutada	Saab hakkama risti joonistamisega. Ehitab 8-10 klotsist torni Vaba lõikamine kääridega
ENESETEENINDUS	LIIKUMINE
Peseb käsi ja kuivatab abita Käib iseseisvalt tualetis, vajadusel palub täiskasvanu abi Sööb lusika ja kahvliga, hoiab neid (meeldetuletusel) õigesti käes Paneb ise materjalid ja mänguasjad ära Paneb asjad kokku (meeldetuletamisel) riided nagisse. Nuuskab ise nina, pühib nina Paneb iseseisvalt sokid ja kingad jalga Paneb end ise riidesse (täiskasvanu väikese abiga)	Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal Viskab palli korvi Püüab palli kahe käega Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste Jookseb veereva vahendi järgi Liikumisel ja mängimisel peab kinni ohutusreeglitest
MUUSIKA	
Huvitub laululisest tegevusest; püüab õpetajaga kaasa laulda Osaleb laulude esitamises Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit. Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule Mängib muusikat kuulates, liikudes ja laudes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.	

4- aastased

KEEL JA KÕNE	PEENMOTOORIKA
Teab oma ees- ja perekonnanime. Algatab ise ja suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevustes. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta lausungi (3-4 pilti) Loeb peast või kordab järele vähemalt 4 realist	Nööbib lahti ja kinni riideesemeid. Lõikab paberist ribasid. Joonistab näidise järgi ringi ja ruudu. Rebib paberist väikseid tükke. Liigutab igat sõrme eraldi. Saab hakkama plastiliinist eseme

<p>luuletust või liisusalmi.</p> <p>Räägib 2-3 lausega kogetud emotsioonist, kogemustest, mänguasjast, püsib teemas.</p> <p>Eristab tervikuid, detaile ja nimetab neid.</p> <p>Küsib täiskasvanult küsimusi ümbritsevate asjade kohta.</p> <p>Tunneb ja kuuleb ära hääliku häälikute reas täiskasvanu abiga</p> <p>Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi ja pliiatsiga</p>	<p>voolimisega.</p> <p>Hoiab õigesti pliiatsit, lusikat</p> <hr/> <p>ENESETEENINDAMINE</p> <hr/> <p>Läheb õigeaegselt WC-sse ja tuleb seal iseseisvalt toime.</p> <p>Oskab mänguasju ja töövahendeid asetada oma kohale.</p> <p>Paneb oma riided toolile, kappi.</p>
<p>MATEMAATIKA</p>	<p>SOTSIAALNE ARENG</p>
<p>Rühmitab erisuguseid esemeid ühe etteantud tunnuse põhjal.</p> <p>Tunneb põhivärve ning oranži ja roosat ning nimetab neid.</p> <p>Nimetab ja kasutab öö ja päev.</p> <p>Nimetab etteantud esemetest, kasutades mõisteid: laiem-kitsam; pikem-lühem</p> <p>Loendab järjest numbreid 1-5.</p> <p>Juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis ja teiste esemete suhtes: peal, all, sees, taga või ees</p>	<p>Matkib täiskasvanu rolle.</p> <p>Mängib kaasa ühismänge.</p> <p>Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes.</p> <p>Palub toimingutes abi ja oskab abi vastu võtta.</p> <p>Näitab tegevuste valikul initsiatiivi.</p> <p>Täidab 2-osalise korralduse.</p> <p>Oskab oodata oma järjekorda.</p> <p>Tekib ettekujutus valetamisest, taunitavast käitumisest.</p> <p>Väljendab oma emotsioone verbaalselt, püüab jõuda kokkuleppele.</p>
<p>MUUSIKA</p>	<p>LIIKUMINE</p>
<p>Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule</p> <p>Laulab rühmaga samas tempos</p> <p>Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu</p> <p>Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente</p> <p>Osaleb laulumängudes</p> <p>Kuulab laulu ja muusikapala</p> <p>Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud</p>	<p>Sooritab sulghüppeid</p> <p>Viskab palli korvi</p> <p>Laps tegutseb vastavalt etteantud ülesandele.</p> <p>Püüab palli kahe käega.</p> <p>Kõnnib/jookseb üle madalate takistuste.</p> <p>Hüppab üle madala takistuse.</p> <p>Roomab ümber esemete ja nende alt.</p>

laule Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks	Säilitab poomil kõndides tasakaalu. Seisab ühel jalal (kuni 5 sekundit) Püüab maha põrgatatud palli kinni. Liikumisel ja mängimisel peab kinni mängu- ja ohutusreeglitest.
---	---

5-aastased

KEEL JA KÕNE	MATEMAATIKA
<p>Teab oma ees- ja perekonnanime, vanemate, õdede, vendade nimesid.</p> <p>Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu.</p> <p>Kasutab kõnes mõningaid antonüüme.</p> <p>Räägib asjadest, mis leiavad aset tulevikus, fantaseerib</p> <p>Jutustab küsimuste najal.</p> <p>Jutustab isiklikust kogemusest 3-5 lausega.</p> <p>Loeb peast 4-8 realisi luuletusi, liisusalme.</p> <p>Tunneb iseseisvalt hääliku häälikute reas</p> <p>Tunneb täiskasvanu abiga hääliku sõnas</p> <p>Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega</p>	<p>Võrdsustab erinevate esemete hulgad paaride moodustamise teel.</p> <p>Kirjeldab aastaagu piltidel ja oskab jutustada laste tegevustest eri aastaegadel.</p> <p>Nimetab erinevaid päevaosi hommik, õhtu, lõuna</p> <p>Esemete, arvude võrdlemine 5 piires: rohkem, vähem, võrdselt (ühepalju)</p> <p>Suudab näidise järgi konstrueerida geomeetristest kujunditest</p> <p>Oskab näha ja nimetada 3-5 eseme ühist tunnust</p> <p>Järjestab esemeid pikkuse järgi (5 tk)</p> <p>Järjestab esemeid laiuse järgi (5 tk)</p> <p>Loendab esemeid 10 piires. (1:1 vastavus)</p>
SOTSIAALNE ARENG	PEENMOTOORIKA
<p>Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest</p> <p>Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle</p> <p>Oskab olla grupi liige ja arvestab reeglitega</p> <p>Saab aru põhjus – tagajärg seosest</p> <p>Küsib vajadusel abi eakaaslastelt</p> <p>Kasutab viisakusväljendeid</p> <p>Hakkab mõistma teiste tundeid, emotsioone.</p> <p>Keskendub huvipakkuvale mõnikümmend</p>	<p>Lõikab juhendamisel kääridega suuri sirgete piirjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid.</p> <p>Juhendamisel rebib paberist ribasid ja lihtsamaid kujundeid.</p> <p>Voltimine -voldib paberi pooleks, neljaks.</p> <p>Laob kasutades kive, nõõpe, tikke.</p> <p>Saab hakkama kolmnurga joonistamisega</p>

minutit	Kerib lõnga Teeb sõlme Oskab ruudust lõigata ringi - nurkade ümardamise teel
ENESETEENINDUS	LIIKUMINE
Peseb ise oma (näo) ja käed meeldetuletuseta. Paneb tõmbeluku ilma abita kinni. Paneb jalanõud õigesti jalga. Kammib ja harjab oma juukseid. Nuuskab ise nina. Hoiab oma asjad korras	Jookseb üle madalate takistuste Sooritab hüppeid hüppenööriga Säilitab poomil kõndides tasakaalu. Seisab ühel jalal (8-10 sekundit). Sooritab tireli ette. Sooritab hoojooksult: kaugushüpet, kõrgushüpet. Roomab kõhuli asendis. Põrgatab palli.
MUUSIKA	
Laulab väljahingamisel loomuliku häälega Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal, arvestades pulssi ja meetrumit	

6-7-aastased

KEEL JA KÕNE	PEENMOTOORIKA
Hääldeb etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu ja võõrhäälikuid. Mõistab ja nimetab üldnimetusi.	Lõikab kääridega lihtsamaid kumerate piirjoontega kujundeid Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa

<p>Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid.</p> <p>Jutustab etteantud teemal. Püsib teemas.</p> <p>Räägib oma kogemustest, püsib teemas.</p> <p>Häälilib ja loeb 2-3 silbilisi sõnu</p> <p>Määrab hääliku asukoha sõnas.</p> <p>Nimetab ja kirjutab enamiku tähti.</p> <p>Oskab kirjutada etteütlemise järgi lihtsaid 1-2 silbilisi sõnu</p>	<p>tehes lihtsaid objekte</p> <p>Laps punub juhendamise abil palmikut</p> <p>Heegeldab ketti</p> <p>Tikib madalpistes piltide kontuuri</p> <p>Loob ise ja tajub mustri rütmi</p> <p>Värvib kontuuri sees, muutes värvimisel käe suunda</p> <p>Seob iseseisvalt kingapaelu</p>
MATEMAATIKA	SOTSIAALNE ARENG
<p>Moodustab ja nimetab erinevatest vahenditest geomeetrilisi kujundeid.</p> <p>Teab ja kasutab mõisteid: parem, vasak, paremal, vasakul.</p> <p>Tunneb numbrimärke 1-12.</p> <p>Teab ja kasutab õigesti märke +; - ; = .</p> <p>Liidab ja lahutab 5 piires, saab hakkama lihtsama matemaatilise jutukese põhjal arvutustehte koostamisega.</p> <p>Oskab moodustada hulka lisamise või äravõtmise teel ning ühise tunnuse järgi.</p> <p>Oskab orienteeruda paberil.</p> <p>Järjestab esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi 10 piires.</p> <p>Teab oma sünnikuupäeva, sünnikuud, aastaega.</p> <p>Teab mõisteid kõrval, ääres, nurgas, keskel, servas.</p> <p>Tunneb kella, oskab nimetada täis- ja pooltundi.</p> <p>Tunneb ära geomeetrilised kujundid kuup, kera.</p>	<p>Tajub, mõistab, arvestab teiste emotsioone ja seisukohti</p> <p>Omandab grupi reeglid ja arvestab grupi vajadustega.</p> <p>Teeb vahet heal ja halval.</p> <p>Suudab aru saada ja täita 2-3 osalisi korraldusi.</p> <p>On suuteline kestvaks tahtepingutuseks (25-30 min.)</p> <p>Suudab teistele reegleid selgitada.</p> <p>Viib tegevused lõpuni.</p> <p>Näitab üles algatusvõimet</p> <p>Suudab kuulata täiskasvanute ja eakaaslaste kõnet, seda katkestamata.</p> <p>ENESETEENINDAMINE</p> <p>Teab ja tunneb oma asju.</p> <p>Saab hakkama korrapidamisülesannetega.</p> <p>Korjab kokku ja viib ära oma toidunõud ja töö-vahendid.</p>
MUUSIKA	LIIKUMINE

<p>Laulab ilmekalt loomuliku hääle ja vaba hingamisega.</p> <p>Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas ja ansamblis kui ka üksi.</p> <p>Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu.</p> <p>Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada.</p> <p>Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille.</p> <p>Mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud laulule ning instrumentaalpaladele.</p> <p>Mängib pilliansamblis.</p> <p>Liigub vastavalt muusika meeleolule.</p> <p>Väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.</p>	<p>Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel</p> <p>Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks</p> <p>Hüppab ühel jalal jalga vahetamata</p> <p>Sooritab hüppeid hüppenõoriga.</p> <p>Sooritab üheaegselt kaaslastega rütmilisi liigutusi.</p> <p>Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.</p> <p>Sooritab tireli ette.</p> <p>Roomab matil.</p> <p>Kõnnib/jookseb üle madalate takistuste</p> <p>Liikumisel mängimisel peab kinni reeglitest.</p> <p>Teab ja järgib basseini kasutamise hügieeni- ja ohutusreegleid.</p>
---	---

MAMMASTE LASTEAED JA KOOL

4. KOOLIVALMIDUSE KAART

Lasteaia õppekava õpipädevustest lähtuvalt lapse arenguhindamise tabeli kokkuvõtte ainevaldkondade kaupa

KEEL JA KÕNE		PEENMOTOORIKA	
Hääldab etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu ja võõrhäälikuid.		Lõikab kääridega lihtsamaid kumerate piirjoontega kujundeid	
Mõistab abstraktseid üldnimetusi ja nimetab üldnimetajaga.		Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte.	
Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid		Laps punub juhendamise abil palmikut (kolmeharulist)	
Jutustab etteantud teemal. Püsib teemas.		Heegeldab ketti.	
Räägib oma kogemustest. Püsib teemas		Tikib madalpistes piltide kontuuri.	
Häälib ja loeb 2-3 silbilisi sõnu		Loob ise ja tajub mustri rütmi.	
Määrab hääliku asukoha sõnas.		Värvib kontuuri sees, muutes värvimisel käe suunda.	
Nimetab ja kirjutab enamiku tähti		Seob iseseisvalt kingapaelu	
Oskab kirjutada etteütlemise järgi lihtsaid 1-2 silbilisi sõnu		SOTSIAALNE ARENG	
Loeb peast luuletusi, liisusalme (laule)		Tajub, mõistab, arvestab teiste emotsioone ja seisukohti	
MATEMAATIKA		Omandab grupi reegliid ja arvestab grupi vajadustega	
Moodustab ja nimetab erinevatest vahenditest geomeetrilisi kujundeid		Teeb vahet heal ja halval.	
Tunneb numbrimärke 1-12.		Suudab aru saada ja täita 2-3 osalisi korraldusi.	
Teab ja kasutab õigesti märke +; - ; = .		On suuteline kestvaks tahtepingutuseks (20-30 min.)	
Liidab ja lahutab 5 piires.		Suudab teistele (mängu) reegleid selgitada.	

Oskab moodustada hulka lisamise või äravõtmise teel	Suudab kuulata täiskasvanute ja eakaaslaste kõnet, seda katkestamata.	
Oskab orienteeruda paberil.	Viib tegevused lõpuni.	
Oskab moodustada uut hulka ühise tunnuse järgi.	Näitab üles algatusvõimet	
Järjestab esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi 10 piires.	Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;	
Teab mõisteid kõrval, ääres, nurgas, keskel, servas	ENESETEENINDAMINE	
Teab oma sünnikuupäeva, sünnikuud, aastaega	Teab ja tunneb oma asju	
Tunneb kella, oskab nimetada täis- ja pooltundides	Saab hakkama korrapidamise ülesannetega	
Tunneb ära geomeetrilised kujundid kuup, kera	Korjab kokku ja viib ära oma toidunõud ja töö vahendid.	
MUUSIKA	LIIKUMINE	
Laulab ilmekalt loomuliku hääle ja vaba hingamisega.	Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel	
Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi	Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks	
Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu	Hüppab ühel jalal jalga vahetamata 8-10 hüppe (mõlemad jalad)	
Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada	Sooritab hüppeid hüppenõoriga	
Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille	Sooritab üheaegselt kaaslastega rütmiliigutusi	
Mängib lastepillidel ja pilliansambelis.	Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.	
Liigub vastavalt muusika meeleolule	Sooritab tireli ette	
	Roomab matil	
	Kõnnib/jookseb üle madalate takistuste	
	Liikumisel ja mängimisel peab kinni reeglitest (ohutus- ja mängureeglid, järjekord)	

ROHELINE- õpipädevus omandatud   *KOLLANE- esineb mõningaid eksimusi, vajab meeldetuletamist*   *PUNANE –vajab kordamist, individuaalset juhendamist*

Üldandmed lapse kohta

Nimi

.....

Sünniaeg

.....

Lasteasutus

.....

Lasteaeda tuleku aeg

.....

Kodune keel

.....

Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused

.....

Laps vastab (märgitakse vastamise aeg) .....

Kas sa tahad kooli minna?

.....

Miks peab koolis käima?

.....

Lapse huvid, eripära, tegevuste eelistused

Allkirjad:

Õpetajad

Direktor

5. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Lasteaia õppekava on arenev ja avatud dokument. Selle uuendamine ja täiendamine toimub demokraatlikul teel ning on pidev protsess. Lasteaia õppekava arendamisest võtavad osa lasteaia pedagoogid, kaasates lapsevanemaid.

Õppekava täitmist analüüsitakse õppeaasta lõpus.

Õppekava uuendatakse ja muudetakse lähtuvalt:

1. muutustest Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas ja teistes seadusandlikes aktides;
2. õppekava täitmise analüüsi ja sisehindamise käigus ilmnenuv vajadustest;
3. lasteaia-kooli hoolekogu ettepanekutest.

Õppekava koostamise ja arendamise eest vastutab Mammaste Lasteaia ja Kooli direktor.

Lasteaia õppekava täiendused kinnitab Lasteaia ja Kooli direktor käskkirjaga pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.